
VERN OM FOSTERET
- VERN OM LIVET

•
•
•
•
•
SAK KM 18/93

REFERANSAR

Sak KR 38/92, KR 20/93,
KR 61/93 og KR 62/93

INNHALD

- Dokument 18.1   SAKSUTGREIING
- Dokument 18.2   "VERN OM FOSTERET
- VERN OM LIVET"
SAMANDRAG AV
HØRINGSFRÅSEGNENE TIL
"INNSTILLING FRA
BISPEMØTET'S ABORTUTVALG
1991-92"
- Dokument 18.3   FRAMLEGG TIL
HANDLINGSPLAN

*

Råd, utval m.m.	Møtestad	Møtedato
Kyrkja sitt diakoni- og samfunnsråd	Oslo	28.4.1992
Kyrkjerådet	Oslo	3.6.1992
Kyrkjerådet	Oslo	29.-30.4.1993
Kyrkjerådet	Oslo	16.-17.9.1993
Kyrkjemøtet	Bergen	14.-19.11.1993

Sakshandsamar: Kristin Fæhn

Sak nr.: KR 38/92
KR 20/93
KR 61/93
KR 62/93
KM 18/93

VERN OM FOSTERET - VERN OM LIVET

Bakgrunn

Kyrkjemøta i 1985 og 1987 uttalte seg om kor viktig det var å arbeide for vern av det ufødde livet. Kyrkjemøtet 1989 utdjupa dette spørsmålet og peika samtidig på kor nødvendig det var med konkrete tiltak i kyrkjelyd og lokalmiljø.

Bispemøtet følgde opp dette og sette hausten 1991 ned eit utval som skulle utarbeide ein kyrkjeleg handlingsplan. Utvalet leverte innstillinga si "Vern om fosteret - vern om livet" til Bispemøtet våren 1992.

Bispemøtet sende planframlegget vidare til Kyrkjerådet som vedtok å sende det ut på ei brei høyring. Handlingsplanen er no samordna og vert med dette fremja for Kyrkjemøtet.

Saksutgreiing

Kvart år vert det no utført over 15 000 provoserte abortar i Noreg. I perioden 1974 - 1991 har talet på abortar variert mellom 13 500 og 16 000. Samla aborttal, det vil seie talet på abortar som gjennomsnittleg 1 000 kvinner får utført den tida dei er fruktbare, er dei seinare åra utrekna til å vere omlag 500. Aldersgruppa 20-24 år har den siste tida hatt den største auken i aborttala, og det er også her vi finn dei høgaste aborttala isolert sett. Det har vore ein liten nedgang i talet på abortar for aldersgruppa 15-19 år. Aborttala viser store geografiske forskjellar. Oslo/Akershus, Troms og Finnmark har dei høgaste tala. Kvinner som søkjer abort, høyrer like ofte til høgstatus- som lavstatusgrupper i samfunnet.

Med bakgrunn i denne situasjonen har Den norske kyrkja gjennom mange år halde fram engasjementet for vern om det ufødde livet. Gjennom mange fråsegner frå Bispemøtet og frå Kyrkjemøtet (1985, 1987, 1989) har Kyrkja prøvt å hevde dei grunnleggjande etiske synspunkta og vurderingane i denne saka, særleg i møte med landet sine lovgivande styresmakter. Samtidig har Kyrkja prøvt å rekkje ut ei hand til dei som står i ein vanskeleg livssituasjon i samband med uønskt graviditet eller abort.

Kyrkjemøtet 1987 uttalte følgjande:

"VERN OM DET UFØDTE LIV

Kirkemøtet har med forventning merket seg tegn de siste årene til en økende bevissthet om verdien av det gryende liv. Denne kom ikke minst til uttrykk i diskusjonen omkring Lov om kunstig befruktning av 1987. Dagens og morgendagens teknologiske utvikling sammen med holdninger og holdningsforskyvninger i dagens forbrukersamfunn, representerer en ny utfordring til etisk refleksjon og samfunnsmessig engasjement. Denne situasjonen krever en bevisst gjennomtenkning av fundamentet for vårt rettssamfunn, nemlig forpliktelsen til vern om menneskeliv og menneskeverd.

I denne prosessen må også vår abortlovgivning bli gjenstand for en radikal nyvurdering. Utgangspunktet i dette arbeidet må være det Kirkerådet har uttalt til Lov om kunstig befruktning: "Det er av aller største viktighet å fremholde at et menneskeliv biologisk sett har sin begynnelse allerede ved befruktningen." Likeså vil en henvisning til Kirkemøtets anførsel til sak KM 3/85 - Menneskesyn og

menneskeverd - som begrunner kravet om ny abortlov i denne omfattende sammenheng.

Vi vil rette oppmerksomheten mot at det årlig foretas ca. 15 000 svangerskapsavbrudd etter gjeldende abortlov (Lov av 1975 med endringer av 1978). Tallene for siste år viser på ny en stigning. Ved siste lovendring ble det føyet inn som en målsetting å holde aborttallene så lave som mulig, men det er for lengst klart at gjeldende lov ikke er egnet for dette. Kirkemøtet mener at nye kjensgjæringer med hensyn til genteknologi, kunstig befruktning, de psykiske ettervirkninger av abortinngrep m.v. gjør det nødvendig at saken reises på ny, og at det bør vere mulig å nå frem til en mer realistisk diskusjon om en fundamental endring av gjeldende lovgivning.

Kirkemøtet vil også peke på at de høye aborttall fordrer en familie- og sosialpolitikk som på en langt bedre måte enn i dag ivaretar samfunnets ansvar for å gi alle barn som blir født, trygge og gode oppvekstvilkår. Det er også nødvendig at kirken styrker sitt engasjement i arbeidet for å bedre de sosiale, økonomiske og holdningsmessige forutsetninger for å sette barn til verden.

Kirkemøtet hilser med glede at Kirkerådet har nedsett en arbeidsgruppe til å klarlegge bioteknologiske spørsmål som etisk utfordring. Kirkemøtet ber om at saken blir forelagt for Kirkemøtet så snart den er forsvarleg forberedt. I denne forbindelsen er det viktig at også abortutfordringen blir tatt opp som en integrert del av komplekset: LIV OG MENNESKEVERD."

Kyrkjerådet sette i 1988 ned ei arbeidsgruppe som skulle vurdere juridiske sider ved abortspørsmålet. I 1989 kom gruppa si innstilling "Svangerskap og rettsvern - en betenkning om abortlovgivningen". Vurderinga var med på å skape grunnlag for ny handsaming av abortspørsmålet på Kyrkjemøtet 1989.

Kyrkjemøtet 1989 vedtok slik uttale (utdrag):

"VERN OM MENNESKELIVET

I. UTFORDRINGEN

Den vitenskapelige forskning åpner i dag helt nye perspektiver på felter som gjelder selve grunnlaget for menneskelig liv og utvikling.

Genetikken og den moderne biokjemien gir nesten ufattelige manipulasjonsmuligheter og stiller oss overfor store etiske utfordringer. Ved nye teknikker kan det gripes inn i menneskets reproduksjonsprosess på en måte som var utenkelig bare for få år siden. Det investeres i dag enorme summer i genforskningen og alt tyder på at vi bare står på terskelen til en ny tid både når det gjelder hva vi kan vite og hva vi kan gjøre. Perspektivene kan være både skremmende og løfterike, men tvinger i alle fall til grunnleggende tenkning om menneskelig liv, livsform og livsverd.

Dette innebærer avgjørende etiske utfordringer til alle mennesker på tvers av livssyn.

I dagens situasjon blir synet på mennesket avgjørende. Det er oppmuntrende at flere og flere i dag stiller det grunnleggende spørsmålet: Hva er et menneske?

Det kristne menneskesynet understreker menneskets uendelige verd. Dette verd har mennesket fordi det er skapt av Gud og er elsket av Ham. Den kristne kirke vil derfor forkynne respekten for menneskelivets ukrenkelighet og integritet. Det kristne menneskesynet definerer i siste instans mennesket i relasjon til Gud: "Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det" (1. Mos 1.27). "Du gjorde ham lite ringere enn Gud" (Salme 8.6). Og ved å sende sin egen Sønn som menneskenes bror viste Gud at Han går inn i menneskenes kår. Menneskets verd er ikke begrunnet i dets evne til produktivitet eller forbruk, grad av livsutfoldelse eller nytteverdi.

Menneskets verd og ukrenkelighet gjelder født og ufødt, mann og kvinne, ung og gammel, uansett funksjonsevne og utrustning. Alle er skapt i Guds bilde og er likeverdige.

Som mennesker er vi overgitt et ansvar for å forvalte Guds skaperverk. Vi skal ta vare på det skapte, hverandre og de livsprosesser som gjør det mulig å føre livet videre på denne kloden. Andres liv er avhengig av vårt.

II. VERN OM LIVET

A. Vern om det fødte liv

Vi lever i dag i en kultur der sterke

krefter legger opp til å prioritere det produktive, selvhevdende og handlekraftige menneske. Det avgjørende er å kunne klare seg selv, stå på egne ben, være uavhengig av andre mennesker og selv kunne forsyne seg av de muligheter som livet byr på. Men fellesskap må til for at livet skal kunne leves. Ingen er i stand til å leve utelukkende ved egen hjelp. Utfordringen i 90-årene vil derfor være å finne fram til livsformer som ikke forbruker menneskeliv, men tar vare på liv og gir ethvert menneske muligheten til å leve i fellesskap og samhörighet med andre ut fra egne forutsetninger. Kirkemøtet vil særlig rette søkelyset mot situasjonen for:

-
-
-
-
-

- Den gravide kvinne.

Den gravide kvinne blir ofte presset av motstridende hensyn dersom barnet av en eller flere i den nærmeste krets er uønsket. Det kan være press fra barnefar eller nærmeste familie. Men det kan også være ønsket om utdanning, yrkeskarriere e.l. Forholdet for barnefamiliene generelt og enslige mødre spesielt er dårlig tilrettelagt i dagens samfunn. Dessuten kan også "retten" til å ta abort bære et press i seg selv.

I praksis er det slik i dag at dette press ofte fører til at kvinnen kjenner seg tvunget til å ta abort, selv om hun egentlig har ønske om å bære fosteret fram.

Talen om "selvbestemt" abort blir i en slik situasjon bare en tilsløring av de faktiske forhold. Det er derfor nødvendig å fremholde kvinnens rett til å fullføre sitt svangerskap som grunnleggende etisk prinsipp. Det er både samfunnets og den enkeltes plikt å legge forholdene til rette for at denne rettighet blir en sosial realitet. I siste instans vil det alltid være den gravide kvinne som er fosterets naturligste forsvarer. Det må også understrekes at de kvinner som over-

veier abort, må få den nødvendige rådgivning og veiledning. I denne sammenheng er det viktig at det involverte helsepersonell kan gi kvinnen den støtte og hjelp som hun trenger.

De kvinner som har fått utført provosert abort, har ofte stått overfor et smertelig valg i en vanskelig konfliktsituasjon. Mange må slite med skyldfølelse, sorg og depresjon i år etter år. Det er viktig at heller ikke kirken legger sten til byrden i denne situasjon, men møter det enkelte menneske med omsorg, støtte og tilgivelsens evangelium.

B. Vern om det ufødte liv

Vi utvikler i dag en teknologi som i økende grad gir oss mulighet for å gripe inn i og manipulere med det ufødte liv. Vi får nye muligheter til å berge liv, til omsorg og til behandling. Men vi får også nye muligheter til å avbryte liv, sortere ut liv og misbruke liv. Kirkemøtet vil særlig rette søkelyset mot:

- Abortsituasjonen.

Nesten 16 000 provoserte aborter årlig er et tall som verken det norske samfunn eller kirken kan tåle. Loven av 1978 gir ikke fosteret det vern og den beskyttelse det har krav på. Det er nødvendig å arbeide for en endring av gjeldende lov slik at fosteret får reelt rettsvern. Abort vil alltid være et onde som bare kan forsvares ut fra en kvalifisert nødrettssituasjon. Det er derfor nødvendig å fremholde fosterets rett til liv som grunnleggende etisk prinsipp.

-
-

III. KONKRETE TILTAK

A. Holdningsskapende arbeid

- Det eksisterende lovverk vil alltid påvirke de etiske holdninger i samfunnet. Derfor er det viktig å arbeide for en forandring av den nåværende abortlov for å bringe den i overensstemmelse med

grunnleggende etiske prinsipper ut fra Guds ord.

- Samfunnet har et viktig ansvar for å legge forholdene til rette slik at en gravid kvinne kan være fram sitt barn. Det er vesentlig å skape et samfunn som har syn for barn og som prioriterer barns behov like høyt som de voksnes krav. Barn trenger tid og fellesskap. Disse livsverdiene vil ofte kollidere med voksne prioriteringer. Kvaliteten av vårt samfunn vil være avhengig av hvilke verdier vi vektlegger. Den økende mengde uløste barnevernssaker sier noe om at vi går i gal retning. Det er en oppgave for oss alle å snu denne utviklingen.
- Kirken har en særlig utfordring når det gjelder å forkynne Guds bud om livets ukrenkelighet.
- Det er også kirkens oppgave å understreke ekteskapets gudgitte karakter som ramme om kvinnen, mannen og barnet.
- I det holdningsdannende arbeid er det viktig å gi unge mennesker, både jenter og gutter, mot til å si nei til det seksualpress de utsettes for. Bibelen har et positivt syn på seksualitet som Guds gave til menneskene. Men denne gave kan misbrukes og forflates, slik vi har misbrukt skaperverket for øvrig. Uansvarlige og tilfeldige seksuelle kontakter er ødeleggende. Ekteskapet er Guds gode skaperordning. I dette fellesskap kan mennesker leve ut sin seksualitet fullt ut. Det er viktig at kirken og skolen kan ta opp disse spørsmålene og gi etisk veiledning på en åpen og direkte måte.
- Det er også nødvendig å ta avstand fra et kvinnesyn hvor kvinnen vurderes som forbruksgjenstand. En slik bruk-og-kast holdning øker abortpresset. Pornografi og prostitusjon er det mest uttalte uttrykk for dette syn. Både unge jenter og gutter trenger støtte for å se seg selv som en helhet av kropp og sjel. Gjennom konfirmasjonstiden kan kirken hjelpe de unge til å sette ord på denne ensrettede påvirkning og gi dem kristne idealer.

- Barn og unge kan lett miste troen på det livsvarige, trofaste samlig når så mange ekteskap går i stykker. Også derfor er det viktig for ektefolk å investere tid og krefter i sitt forhold, "gjøre gode ekteskap bedre". Kirken har en vesentlig diakonal oppgave på dette felt.
- En annen diakonal utfordring er å gi støtte til de enslige mødre som har tatt ansvar for å bære sitt barn fram. Aleneforeldre har behov for avlastning, hjelp og vennskap i hverdagen. Vårt samfunn er sterkt innrettet på det å være par. Enslige mødre og andre som er alene trenger å bli inkludert i menighetens sosiale liv.
- Prevensjonsveiledning/opplysning med etisk forankring gjennom skole- og helsevesen er nødvendig for å forebygge uønskede svangerskap. Abort kan under ingen omstendighet godtas som prevensjonsmiddel.
- Kirken kan i denne forbindelse ikke legge til grunn Verdens Helseorganisasjons (WHO) definisjon av helse som "en tilstand av fullkomment legemlig, mentalt og sosialt velvære og ikke bare fravær av sykdom og lyter". I dette holdningsskapende arbeid er det viktig å legge vekt på evnen til å tåle vansker og lidelser uten å gi opp. Lyst og lykke kan ikke i seg selv være mål for livet.
- I det holdningsskapende arbeid må det også finnes rom for tilgivelse. Den som kjenner sorg og skyld etter at aborttinnegrep, kan få møte Guds omsorg og nåde gjennom sjelesorg og medmenneskelighet. Mannen bør bevisstgjøres på sin del av denne byrden, slik at ikke kvinnen må bære alt alene.

B. Sosialpolitiske tiltak

- Rådgivningskontorer for gravide, AAN-kontorer, er i gang i en del større byer. Denne virksomheten bør utvides radikalt og gis forsvarlig økonomisk støtte. Det legges vekt på at kvinnen får rådgivning uansett hvilket valg hun måtte foreta.

AAN-kontorene gir også hjelpe til kvinner som har tatt abort.

- Fosterhjem er et viktig tiltak.
- Adopsjon av barn er en mulighet som fremdeles er aktuell. Mange barnløse ektepar ønsker å ta imot et barn.
- En fortsatt utbygging av barnehager er et annet sosialpolitisk tiltak. Det må være økonomisk mulig å utnytte dette tilbudet for alle som trenger det.
- Høye utgifter, bl.a. til bolig, medfører at svært mange småbarnsfamilier har en presset økonomisk situasjon. Småbarnsfamiliene trenger store økonomiske overføringer, også for å kunne velge om en av foreldrene skal være hjemme med barna i perioder.
- Foreldre med funksjonshemmede barn trenger mulighet for støttetiltak og avlastning. Støtten skal være like lett tilgjengelig for alle typer familier, slik at de ikke må kjempe for å få den hjelp de har krav på.
- Ulike former for hjelp til videre utdanning for kvinnen kan medvirke til at hun ønsker å bære fram sitt barn.

C. lovgivning

- Det er kirkens oppgave ut fra Guds ord å levere etiske premisser som skal ligge til grunn for lovgivningen. Prinsippet om livets ukrenkelighet og fosterets rett til liv og rettsvern er slike ufravikelige etiske premisser. Kvinnens rett til å bære fram sitt barn er et like grunnleggende prinsipp. Brudd på disse prinsipper er også brudd på menneskerettigheter.
- Kvinnen har rett til delaktighet i en beslutning som innebærer at hennes liv blir berørt på en fundamental måte.
- Kirkemøtet har ikke tatt stilling til hvordan beslutningsprosessen juridisk skal tilrettelegges i en eventuell nød-

rettssituasjon der spørsmålet om abort aktualiseres. Men Kirkemøtet vil gi uttrykk for at det må være samfunnets plikt å hindre svangerskapsavbrudd på rent sosiale og velferdsmessige indikasjoner. Det er også nødvendig å innføre former for obligatorisk rådgivning som kan støtte kvinnen i en vanskelig etisk situasjon. Denne rådgivningen må også sikre at hun er kjent med sine rettigheter og den hjelp samfunnet kan yte henne under svangerskapet og som mor. Så langt det er rimelig bør barnefaren ha del i rådgivningen.

IV. VEIEN VIDERE

- Det er kirkens oppgave fortsatt å være samfunnets våkne samvittighet til vern om menneskelivet i alle dets faser."

Vurdering

I Lov om svangerskapsavbrot av 1975 med endringar av 1978 har § 1 ei målsetjing om at "antall svangerskapsavbrudd blir lavest mulig". Likevel er aborttala framleis urovekkjande høge.

Det er derfor nødvendig at kyrkja satsar på nytt for å få endra denne situasjonen.

Handsaminga av abortspørsmålet på Kyrkjemøtet 1985, 1987 og 1989 vert derfor no fylgt opp ved handlingsplanen "Vern om fosteret - vern om livet". Handlingsplanen omfattar innsats på lokalt, regionalt og sentralt plan i kyrkja - i samarbeid med organisasjonar og instansar både i og utanfor kyrkja. Planen er eit forsøk på å få samle og samordne heile det kyrkjelege abortengasjementet for å "bidra til at menneskelivet blir vernet fra unnfangelsen av og redusere antallet aborter i Norge" (planen sitt hovudmål).

Handlingsplanen har vore på høyring og har derfor allereie gitt høve til breitt engasjement.

Ein hovudtendens i høyringsmaterialet er den vekta ein legg på det haldningsendrande arbeidet. Dette vert sett på som ein svært viktig faktor for å snu utviklinga i dei negative aborttala, og som eit grunnlag for å endre abortlova.

Ein annan tendens i høyringsmaterialet er vekta på å setje handlingsplanen inn i ein større samanheng. Dette

gjeld for det første å sjå abortspørsmålet som ein del av eit større kompleks der seksual- og samlivsspørsmål og sosialpolitiske spørsmål er viktige element. Det handlar også om å skape eit breitt samarbeid og nye alliansar, også utanom dei tradisjonelt kyrkjelege. Dette har ein prøvt å fange opp og leggje vekt på i handlingsplanen.

Det er framlegg om å nytte midlar frå Særfond II til å følgje opp handlingsplanen ved å la planen gå inn i eit nytt satsingsområde, "Vern om livet" (jf. sak KM 5/93).

KIRKERÅDET SI TILRÅDING:

Kyrkjerådet rår Kyrkjemøtet til å gjere slikt vedtak:

1. Kyrkjemøtet vedtek handlingsplanen "Vern om fosteret - vern om livet".
2. Kyrkjemøtet ber Kyrkjerådet løyve midlar frå Særfond II for å følgje opp planen som ein del av satsingsområdet "Vern om livet".

*

"VERN OM FOSTERET - VERN OM LIVET"
- SAMANDRAG AV HØYRINGSFRÅSEGNENE

I. HØYRINGSINSTANSAR

Kyrkjerådet har fått høyringsfråsegner frå desse instansane:

- Norges kristelige legeförening
    - Etikuttvalet
  - Norges kristelige legeförening
    - Sentralstyret
  - Diakonissehjemmets Sykepleierhøgskole, Haraldsplass
  - Alternativ til Abort i Norge (AAN)
  - Norsk Kommuneforbund
  - Menighetsfakultetet
  - Diakonhjemmets Høgskolesenter
  - Norges Kristelige Studentforbund
  - Institutt for Kristen Oppseding
  - Det Vestlandske Indremisjonsforbund
  - Feltprosten
  - Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag
  - Norsk Diakonihøgskole
  - Norsk Kvinnelig Teologforening
  - Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd
  - Norsk Pro Vita
  - Det norske lutherske Indremisjonsselskap
  - Norsk Luthersk Misjonssamband
-
- Biskopen i Sør-Hålogaland
  - Biskopen i Borg
  - Biskopen i Bjørgvin
  - Biskopen i Nord-Hålogaland
-
- Hamar bispedømeråd
  - Agder bispedømeråd
  - Nord-Hålogaland bispedømeråd
  - Sør-Hålogaland bispedømeråd
  - Bjørgvin bispedømeråd
  - Stavanger bispedømeråd

- Borg bispedømeråd
- Oslo bispedømeråd
- Møre bispedømeråd
- Tunsberg bispedømeråd
- Nidaros bispedømeråd

Kyrkjerådet bad høyringsinstansane primært å uttale seg om hovudkapittel II i planen. Vidare var ein interessert i å få vurdert kva tiltak instansane meinte ein særleg burde prioritere i ein handlingsplan.

Høyringsinstansane har hovudsakleg fokusert på hovudkapittel II i handlingsplanen. Mange har prioritert mellom tiltaka. I tillegg har mange kome med kommentarar til enkeltpunkt og framlegg til endringar og/eller tilføyingar. Dei fleste nemner også problemstillingar og perspektiv som dei saknar eller som bør utdjupast/avklarast i planen. Ein stor del av reaksjonane går på dette.

II. SAMANDRAG AV HØYRINGSFRÅSEGNENE

Generelle synspunkt på planframlegget

Dei aller fleste (23) er glade for det initiativet som er teke i saka og for planframlegget som ligg føre. Uttrykk og formuleringar som er brukte, er "prisverdig initiativ", "glad for at kirken ønsker å trappe opp sitt arbeid med abortproblematikken", "et hederlig forsøk", "stor glede og tilfredshet over at Bispemøtet oppnevnte et utvalg til å utarbeide handlingsplanen".

Nokre har, i tillegg til positive formuleringar, også kritiske merknader til planen som heilskap. Dette går på kor detaljert planen skal vere både når det gjeld tiltak og ansvar. Ein instans (Norges kristelige legeförening) meiner at planen opererer med eit unaturleg skilje mellom haldningsskapande og førebyggjande arbeid. Ein meiner planen "har fått preg av tørr oppramsing av likt og ulikt" og dette gir "et svært byråkratisk inntrykk". Ein annan opplever at planen er "noe pompøs og svulstig" og "ikke alltid har like god bakkekontakt".

Målsetjingar og ansvarsplassering

Det er ikkje så mange som har kommentert målsetjinga spesielt. Fem meiner at hovudmålet er greitt formu-

lert. Tre av disse seier seg også nøgde med slik delmåla er formulerte. Ein av dei fem (Diakonhjemmets Høgskolesenter) legg likevel til om hovudmålet: "Dersom kirkens engasjement for det ufødte liv imidlertid skal ha troverdighet, er det viktig at det settes inn i et mer omfattende perspektiv på menneskeverdet, der også det ufødte barns oppvekstvilkår og den globale nød som ikke minst rammer barn, angår kirken på en ufrakommelig måte."

I tillegg til det som allereie er nemnt, er det også kome fram nokre andre synspunkt på målsetjingane og ansvars plasseringa. Ein meiner at delmåla er gode avleiingar av hovudmåla, medan ein annan meiner at nettopp tilhøvet mellom hovudmål og delmål er utydelig. Denne høyringsinstansen (IKO) meiner også at mål og tiltak vert blanda, og at framlegga til tiltak er for diffuse. To meiner at delmåla er for lite konkrete, og ein saknar grunngevingar for delmåla. To kommenterer det som positivt at utvalet har fordelt ansvaret for gjennomføringa av tiltaka, men meiner samstundes at uttrykket "felles ansvar" vert for generelt. Ein meiner at det ikkje må leggjast fleire oppgåver på sokneråda. Hamar bispedømmeråd og IKO føreslår å sortere ansvarsfordelinga under kvart delmål slik at tiltaka vert grupperte under kvar ansvarshavande instans.

Det ligg føre konkrete framlegg til endringar av målformuleringane. Oslo bispedømmeråd føreslår slik formulering til hovudmålet: "Å verne om menneskelivet fra livets begynnelse". Grunngevinga er at "unnfangelse" har noko "gammelmodig over seg og bør derfor erstattes av et mer aktuelt begrep". Den same instansen føreslår nytt delmål d) under 4.2: "Inkluderende menigheter for alle", og nytt delmål c) under 5.1: "Å høyne synet på menneskeverdet generelt i samfunnet".

Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag meiner målformuleringane generelt og hovudmålet spesielt burde ha avspegla alvoret i dagens situasjon betre. "Kirken må understreke at å ta abort er å ta liv og derfor strider mot det 5. bud." Dei har ikkje noko konkret framlegg til korleis hovudmålet skal endrast, men føreslår nye formuleringar til delmål 5.1: "a) Å erstatte lov om svangerskapsavbrudd med en lov om fosterets rett til liv på lik linje med fødte mennesker, hvor adgangen til abort bare gis der morens liv står direkte i fare. b) Å fastslå kvinnens naturlige rett og plikt til å bære fram sitt barn."

Prioriterte tiltak

Fleire har nemnt at det er viktig å satse på praktisk omsorgsarbeid. Mange (15) stadfestar abortutvalet sitt syn på kor viktig og nødvendig det haldningsskapande arbeidet er - mellom anna som ein føresetnad for å endre opinionen, noko som sidan påverkar dei politiske vedtaka og lovgivinga.

24 høyringsinstansar har føreslått prioriteringar mellom tiltaka og også kva som bør prioriterast ned. Prioriteringane spreier seg på mange av tiltaka. Dei fleste har konsentrert seg om punkt 3.1.1 (rettleiings- og studiemateriell), 3.1.2 (bruk av forbønsledd i kyrkjebøna), 3.1.3 (gravferd for ufødde), 3.1.4 (undervisningsmaterieill til skulane) og 3.1.7 (konfirmantundervisninga).

Ingen prioriterte desse punkta: 4.1.3 (prioritering av åleineforeldre ved skuleopptak), 4.2.1 (skape haldningar), 4.2.8 (prioritering av born til åleine-mødre til barnehagar) og 5.1.1 (studium av "Svangerskap og rettsvern").

Det vart sett spørsmålsteikn ved eller føreslått å sløyfe fleire tiltak, m.a. nettopp punktet om studiemateriell. Nokre av tiltaka meinte ein var for generelle (4.1.2-4 og 4.2.1), anna var uaktuelt (4.2.8). Ein meinte at emnet ikkje høvde på møte for konfirmantforeldre. Ein instans meinte at punktet om forrett ved skuleopptak burde gå ut fordi det "synes vanskelig å praktisere".

Til punktet om prioriterte tiltak var det også mange som hadde nemnt kor viktig det er at den gravide kvinna får rådgiving. Denne saka er ikkje teken med i sjølve planen til bispemøtet sitt abortutval, men er nemnt under punktet om "Konsekvenser for lovgivingen".

I sum kan ein seie at det er dei mest konkrete og meiningsretta tiltaka som har fått høgst prioritet.

Merknader til dei enkelte tiltaka

I tillegg til å ha gjort prioriteringar, har dei fleste også kommentarar til dei enkelte tiltaka. Desse går ofte på tilhøve ein vil framheve som viktige, ting som bør seiast tydelegare og tiltak som bør vere meir konkrete. Dessutan har ein med framlegg til endringar/omredigeringar i teksten og framlegg til nye tiltak. Mange av kommentarane er

framlegg til tilføyingar i teksten, t.d. at kontaktsentralar bør nemnast, framlegg på namngitte samarbeidspartar, litteratur/publikasjonar som bør nemnast osv.

Andre merknader

Denne gruppa av merknader er stor og femner om mange saker. Merknadene gjeld hovudsakleg problematisering av stoff i handlingsplanen og også tema ein saknar. I det følgjande vil merknadene verte grupperte til kvar enkelt sak.

Det kristne menneskesynet

Eit sterkt engasjement for det kristne menneskesynet står sentralt i fleire av fråsegnene. Ein etterlyser klarare haldning og tale frå kyrkja si side. Menighetsfakultetet uttaler: "Vi savner imidlertid en klar, eksplisitt understrekning av at alt kirkeleg engasjement i abortspørsmålet bør bygge på prinsippet om fosterets rett til liv fra unnfangelsen av. Det innebærer at man tar avstand fra selvbestemt abort." Norsk Pro Vita seier: "Det beste bidrag kirken i dag kan gi i den løpende debatten omkring livsrett og menneskeverd, er at den definitivt, utvetydig og klart fastslår at kirken står på livets side og ikke kan akseptere noen som helst form for privatisering av spørsmål som har med liv og død å gjøre. --- Det er overhode ikke noe poeng for Den norske kirke å tilstrebe å gå i takt med flertallet i folket. Kirkens oppgave er å peke på hva som er rett og galt ut ifra Guds ord. Det er den eneste rettesnoren kirken må ha. --- Det er viktig at framtidige kirkemøter bestreber seg på å tale klarere om etiske og moralske spørsmål slik at kirken virkelig kan være det salt i samfunnet som den bør være. --- Vi vil sterkt anmode utvalget om å innlede handlingsplanen med kort og konsist å framlegge den basis kirken bygger sitt arbeide for livsrett og menneskeverd på."

Fleire meiner at det kristne menneskesynet utfordrar naudrettstenkinga og kommenterer dette. Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd skriv: "Vi er glade for at handlingsplanen for kirkens abortengasjement så klart presiserer sitt hovedmål: Å verne om menneskeliv fra unnfangelsen av. FLM har liv-mot-liv som eneste premiss for provosert abort. Vi velger å tolke utvalgets hovedmål slik at denne nødvergeretten er eneste abortindikasjon." Norsk Luthersk Misjonssamband støttar FLM og meiner at "nødrettslig ramme" bør erstattast med "liv-mot-liv-

prinsippet". Diakonissehjemmets Sykepleierhøgskole etterlyser ei presisering av og forklaring på kva "nødrettslig" ramme inneber. Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag meiner naudrettsprinsippet er utvatna i norsk rettspraksis og dermed ikkje noko presist uttrykk i denne samanhengen. Dette synet har også Indremisjonsselskapet som seier: "Men for gravide kvinner i en abortsituasjon kan det være vanskelig å vite hva som fra et etisk synspunkt er en akseptabel nødløsning og hva som ikke er det. Her er det behov for klar og konkret tale til veiledning for samvittigheten. Det bør derfor tas inn i handlingsplanen at kirken på ny må beskjefte seg med indikasjonsgrunnlaget for abort."

Abortlova

Verdien av haldningsendring er omtalt tidlegare, mellom anna som føresetnad for å endre abortlova. Men to høyringsinstansar har sagt seg skeptiske til å endre abortlova. Kommuneforbundet seier: "Når det gjelder å utvikle en strategi for endring av abortloven slik at adgangen til abort skal reguleres innenfor "en klart presisert nødrettslig ramme", vil det bety at abort bare blir lovlig der det står liv mot liv, og i andre helt spesielle situasjoner. Dette kan ikke Norsk Kommuneforbund slutte seg til. --- Vårt utgangspunkt er prinsippet om at kvinnen selv skal ha det avgjørende ordet, og dette blir ivaretatt i nåværende lovgivning." Norges Kristelige Studentforbund meiner det "er lite sannsynlig at man ved først og fremst å arbeide for en lovendring, vil oppnå å få gehør i befolkningen. Dessuten må man innse at ved å gå tilbake til tidligere abortlovgivning, kan man risikere å få et økt antall illegale aborter." Men Studentforbundet peikar også på ei anna side ved abortlova: "En annen sak er det faktum at lovens intensjoner ikke er blitt fulgt opp. Det er alvorlig at berørte kvinner ikke får rådgivning og at det forebyggende aspektet, som skisseres allerede i lovens § 1, blir neglisjert. Det bør prioriteres å legge press på myndighetene slik at disse forholdene endres. Dette vil være en del av det utadrettede holdningsskapende arbeidet." Fleire påpeikar det same, at loven pr. i dag ikkje fungerer etter intensjonen og at dette er kritikkverdig.

Bioteknologi/genforskning

Til liks med abortutvalet har to instansar peika på den utviklinga som går føre seg innanfor bioteknologi og genforskning. Dei meiner at desse perspek-

tiva i høg grad vedkjem handlingsplanen som ligg føre, og at dei bør vere med i det vidare arbeidet med planen.

Samliv/prevensjon

Det Vestlandske Indremisjonsforbund seier til dette punktet (med tilvising til handlingsplanen, punkt 3.1.5, 3.1.7, 4.1.2 og 4.4.): "I disse punktene savner vi en sterkere presisering av det kristne livssyn. I en tid da antall samboerforhold og skilsmisser øker, bør det i en handlingsplan fra Kirkerådet komme klart fram at samboerforhold og skilsmisser er i strid med Guds ord. Det må også komme klart fram at etter et kristent livssyn hører det seksuelle samliv bare hjemme i ekteskapet." Diakonhjemmets Høgskolesenter meiner også at planen er for vag på punkta om ekteskap, seksualitet og samliv, men stiller desse spørsmåla: "Man må - når handlingsplanen skal utarbeides - se åpent i øynene at det synes å være nokså få (også blant kristne?) som i utgangspunktet deler kirkens oppfatning av at seksuell avholdenhet før ekteskapet er "godt"? Og hvordan kan man i en slik plan nærmest fullstendig unngå spørsmålet om prevensjon og prevensjonsveiledning? Dette kommer man ikke utenom selv om det er vanskelig." Feltprosten meiner det må "være maktpåliggende for kirken å løfte fram menns ansvar for sin egen seksualitet, kvinnens svangerskap og barns oppvekst. Dette blir også viktig fordi kirken ofte har lagt et større ansvar på kvinnen enn på mannen for uønskede svangerskap."

Adopsjon

Tre instansar har teke opp temaet adopsjon. To av dei nemner at dette bør avklarast/takast med i planen. Den tredje, Bjørgvin bispedømeråd, skriv: "Samfunnets holdninger i dag kan lett forstås dit hen at en kvinne som adopterer bort et barn svikter sitt morskall og handler klanderverdig. En kan få inntrykk av at å velge abort, vurderes "etisk mer høyverdig" enn å bære barnet frem, for deretter å adoptere det bort til foreldre som ønsker barn, og som er vurdert som skikket. Ved ikke å foreta en gjennomdrøfting av adopsjon, kan det gis inntrykk av at også kirken vurderer adopsjon som en dårligere løsning, enn abort."

Barnefaren

Det er fem høyringsinstansar som har kommentert handlingsplanen sine ord om barnefaren og meiner det er positivt at dette aspektet er med. Likevel rei-

ser Møre bispedømeråd denne problemstillinga: "Det er heilt klart ei veik side at faren ikkje har medråderett. Dersom han ikkje ønskjer abort, medan mora ønskjer det - har han liten innverknad. Samtidig veit vi at faren ofte kan utsetje mora for eit betydeleg press i retning av abort. Vil dette kunne ytterlegare forsterkast dersom faren får sterkare juridiske rettar ved avgjerd om abort?" Diakonhjemmets Høgskolesenter meiner formuleringa under punkt 5.2.5 er for vag slik at det vert "utydelig hvilken rolle faren har i forhold til avgjørelsesproblematikken."

Samarbeid

Abortutvalet har i premissgrunnlaget halde fram som "viktig at det bygges ut et samarbeid med instanser og grupper som ikke er definert kirkelig, men som sammen med kirken er uroet over abortutviklingen i Norge." Mange har sagt seg samde i dette og har understreka kor viktig det er å skape breie alliansar i arbeidet med abortproblematikken. "Fra kirkens side synes det mer nødvendig enn noensinne at den i en handlingsplan til vern om det ufødte liv på en reflektert måte spiller på lag med velferdsstaten, som tross alt har det mest omfattende støtteapparat, de fleste ressurser og de beste muligheter til å gå inn med hjelp og forebyggende tiltak." (Diakonhjemmets Høgskolesenter). Særleg vert det nemnt samarbeid med offentlege styresmakter, kristelege og humanitære organisasjonar, andre kyrkjesamfunn, sjukehusprestar, skule og helse- og sosialvesen. Men nokre av desse instansane er ikkje berre interessante for samarbeid, men også som målgrupper. Kristent helsepersonell, tilsette på gynekologiske avdelingar og primærlækjarar er mellom dei som vert nemnde. "Kirken må se et spesielt ansvar for opplæring og sjelesørgerisk veiledning av kristent helsepersonell - ikke minst primærleger - og andre sentrale personer i menighetene." (Norges Kristelige Legeförening).

Støtte til gravide/dei som har opplevd abort

Engasjementet for desse gruppene vert understreka fleire stader i høyringsfråsegnene. Norsk Kvinnelig Teologforening påpeikar at "mangelen på veiledning og støtte til ufrivillig gravide er skremmende stor." Dei meiner det bør verte eit emne i prestane si utdanning og etterutdanning å følgje opp dei som tek abort. Det vert understreka at også dei som har hatt spontan-abort treng støtte og omsorg og at

dette bør kome fram i handlingsplanen (Oslo bispedømeråd).

Under dette punktet skal det også nemnast at fleire har problematisert omgrepa "åleinemødre"/åleineforeldre".

Gravferd for ufødde

Stavanger bispedømeråd tek opp dette punktet spesielt (3.1.3).

Først er ein i tvil om omgrepet "ufødde"; gravferd av ufødde er umogleg. Rådet bruker derfor omgrepet "dødfødt" i det følgjande. Dei skriv: "Tilrettelegging av gravferd av dødfødte er viktig og på mange måter avgjørende for kirkens troverdighet i abortspørsmålet. Kirken må ha en klar ordning og praksis for gravferd av dødfødte. --- Noen vanskelige spørsmål må avklares i tilknytning til gravferd av dødfødte:

1. Skal seremoni/gravferd tilbys uansett når i svangerskapet barnet dør? Eventuelt hvor skal grensen settes?
2. Skal en kunne tilby kirkelig begravelse etter en abortus provocatus? Skal det være noen grense her?"

Forkynninga

To høyringsinstansar har sett eit kritisk lys på kyrkja si forkynning. Feltprosten uttaler: "I denne forbindelse kunne en drøfting av kirkens forkynnelse være berettiget. Fungerer kirkens forkynnelse etter sin hensikt, eller er den indirekte med på å fremme abort, f.eks. ved svangerskap utenfor ekteskap?" Norges Kristelige Student- og Skoleungdomslag meiner at "hovedgrunnen til at kampen mot abort er relativt svak i våre menigheter, er ikke mangel på materiell, men snarere en mangel på mot og troskap mot Guds ord i forkynnelsen." Norges Kristelige Legeforening ønskjer at handlingsplanen kan få tydelegare fram tilhøvet mellom abortkampen og livet elles i kyrkja. "Her, som ellers i kirkens liv, er bønn, kristent fellesskap, evangelisering og forkynnelse viktigste arbeidsredskap."

Strategiske vurderingar

Under dette punktet skal vi referere og vise til ein del moment vedkomande strategien.

Diakonhjemmets Høgskolesenter saknar ei nærare utgreiing om målgruppene for handlingsplanen og stiller spørsmål om det ikkje vil vere tenleg å konsentrere seg om høgrisikogrupper. Også Stavanger bispedømeråd etterlyser ei meir strategisk tenking der ein prioriterer enkelte område (utan å konkretisere dette). Menighetsfakultetet føreslår konkret å sikte seg inn mot dei delane av landet der aborttala er høgast. Elles er det mange som dreg fram dei unge/ungdomskulla som svært viktige å rette innsatsen mot.

Diakonhjemmets Høgskolesenter meiner det må vere viktig - når det skal veljast strategiar - å vite meir om målgruppene, t.d. kva verdiar, normer og livsoppfatningar som kjem til uttrykk når ein vel å ta abort.

Det vert nemnt at politisk og samfunnsmessig engasjement er ein viktig del av strategien.

Biskopane i Sør-Hålogaland og Bjørgvin set søkelyset på lovendringsprosessen. Bjørgvin biskop skriv: "Kirken som kirke kan ikke engasjere seg entydig for et konkret lovforslag basert på den ene eller den andre typen av nødrettsetiske innrømmelser som en slik lov alltid vil måtte være i denne syndens og dødens verden, men at vårt ansvar ligger i på den ene siden å klargjøre lovgivningens oppgave ikke minst med sikte på opinions- og holdningsdannelse i samfunnet, på den andre siden i å invitere til høyttenkning om hvorledes ulike tenkbare lovgivningsmodeller i dagens situasjon vil kunne fylle denne oppgaven." Biskop Grønningsæther sier: "- Neppe noe vil skje dersom ingen våger å gå konkret inn med lovforslag i form av "politisk diakoni" og håndrekning til politikerne. Det må være mulig å finne en form som ikke gir kirkelig "legitimering" av en lov som ikke innfrir de maksimale krav Kirken må stille. - Kanskje en fristilt arbeidsgruppe av folk som deler kirkens syn på abort, kan oppfordres til å gjøre et forsøk, uten at det skal innom kirkelig "autorisering". Politikerne må antagelig se lovmodeller for seg, skal de overhode våge seg løs på en lovendring."

Bispemøteutvalet har vist til boka "Svangerskap og rettsvern" når det gjeld strategi for endring av abortlova. Norsk Luthersk Misjonssamband "vil på det sterkeste fraråde at man knytter arbeidet med å endre abortloven til de skissene som er presentert i "Svangerskap og rettsvern". Vi tror ikke at kirken bør knytte sin kamp mot abortloven til så konkrete forslag, og slett ikke til forslag som så klart

ligger utenfor en "nødrettslig ramme"." Også Norsk Pro Vita deler dette synet.

Tunsberg bispedømeråd etterlyser ei utgreiing av ressursbehovet i handlingsplanen. Andre nemner at midlar til forskning og materiellutvikling er viktige føresetnader for det strategiske arbeidet, ved sida av at personellressursane i kyrkjelydane vert vesentleg auka.

Fleire (8) har nemnt at det er viktig at ein ser arbeidet med aborthandlingsplanen i samanheng med dei andre planane Kyrkjerådet har lansert dei siste åra, konkret Plan for dåpsopplæring. Men også "Familien i fokus" vert nemnt som eit sakssvarande område å relatere dette arbeidet til.

Til slutt skal det nemnast at to høyringsinstansar ønskjer at handlingsplanen vert eiga sak på Kyrkjemøtet.

Konsulentstilling

13 instansar har kommentert spørsmålet om konsulentstilling. Av desse går åtte inn for slik stilling og fem ikkje. Den følgjande uttalen (Nord-Hålogaland biskop) kan vere representativ som grunngiving for å opprette ei slik stilling: "Et positivt trekk ved planen er at den "blinker ut" ansvarlige instanser for de forskjellige tiltak den foreslår gjennomført. Skal en plan som denne kunne gjennomføres, må det likevel være noen som har ansvar for å følge den opp, ikke minst i forhold til de nevnte instanser. Det bør derfor være en egen konsulent som på hel- eller deltid får ansvaret for oppfølgingen, mest mulig koordinert med arbeidet med diakoniplanen." IKO meiner at ei eventuell konsulentstilling også bør ha ansvar for å følgje opp handlingsplanen til "Familien i fokus". Dei som ikkje går inn for å opprette ei eiga konsulentstilling, grunngir dette med at ein er redd for at saksområdet skal verte for isolert og at den vanlege mann skal skrive frå seg ansvar.

Kommentarar til hovuddel I i planen

Nokre av kommentarane til denne delen av utgreiinga er tekne med i det føregåande. Det gjeld kommentarar om abortlova, dei gode intensjonane med denne og situasjonen for barnefaren.

Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd og Misjonssambandet har merka seg at abortutvalet i drøfting av mandatet (s. 10) ikkje tek stilling til dei tidlegare kyrkjelege uttalane. Dei meiner ei slik fristilling er positiv sidan det ikkje har vore (og er) semje om innhaldet i desse uttalane. Men Misjonssambandet peikar på at utgreiinga er noko uklar på dette punktet sidan det står i samandraget at "Denne handlingsplan forutsettes å bygge på de tidligere uttalelser som bl.a. Bispemøtet og Kirkemøtet/Kirkerådet har avgitt".

Diakonhjemmets Høgskolesenter set spørsmålsteikn ved det sterke ønsket abortutvalet har om eit "samla" og "samlande" engasjement i abortsaka (s.8, 9, 10). Det kan lett skapast "inntrykk av at mye av hensikten med den nye handlingsplanen egentlig er å få sentral kirkelig kontroll med ulike ("uregjerlige" og "irregulære") utspill i abortsaken."

Norsk Kvinnelig Teologforening kommenterer utgreiinga si framstilling på s. 15 om forskning på foster og gravlegging av aborterte foster. Den set spørsmålsteikn ved om praksisen på dette området er så tilfredsstillande som det vert gitt uttrykk for.

*

Vern om fosteret Vern om livet

Forslag til handlingsplan
for Den norske kirke

Innstilling fra
Bispemøtets abortutvalg 1991-92

INNHold

SAMMENDRAG.....	s. 5
I	BESKRIVELSE AV FORUTSETNINGENE.....s. 7
1	BISPEMØTET HØSTEN 1991.....s. 7
1.1	Foranledningen.....s. 7
1.1.1	Fortsatt høye aborttall.....s. 7
1.1.2	Premissene for gjeldende abortlov endret.....s. 7
1.1.3	Kirkens syn.....s. 8
1.1.4	Behovet for en samlet og konsolidert innsats.s. 9
1.1.5	Særlig behov for omsorg og veiledning.....s. 9
1.2	Abortutvalget.....s. 9
1.2.1	Mandat.....s. 9
1.2.2	Sammensetning.....s. 10
1.2.3	Utvalgets virksomhet.....s. 11
2	DAGENS ABORTPRAKSIS.....s. 11
2.1	Statistiske opplysninger.....s. 11
2.1.1	Utviklingen frem til i dag.....s. 11
2.1.2	Aborter 1990.....s. 11
2.1.3	Begrunnelser for abort.....s. 12
2.2	Rådgiving.....s. 12
2.2.1	Rådgiving/bistand før abort.....s. 12
2.2.2	Rådgiving og bistand til kvinner som har gjennomgått en abort.....s. 13
2.3	Barnefarens situasjon.....s. 14
2.3.1	Juridiske rettigheter.....s. 14
2.3.2	I hvilken grad inkluderes barnets far faktisk i avgjørelsen.....s. 14
2.4	Hva skjer med abortert foster?.....s. 15
2.4.1	Rettslig status.....s. 15
2.4.2	Forskning på fostre.....s. 15
2.4.3	Gravlegging.....s. 15

2.5.	Kirkens engasjement.....s.	15
2.5.1	Hva har blitt gjort?.....s.	15
2.5.2	Hva bør gjøres?.....s.	16
II	HANDLINGSPLAN FOR DEN NORSKE KIRKE.....s.	18
	Hovedmål og delmål.....s.	18
3	HANDLINGSPLAN FOR BEVISSTGJØRING OG HOLDNINGSSKAPENDE ARBEID.....s.	19
3.1	Delmål for bevisstgjøring og holdnings- skapende tiltak.....s.	19
3.1.1-12	Tiltak og ansvar.....s.	19f.
4	HANDLINGSPLAN FOR FOREBYGGENDE ARBEID OG OMSORGSARBEID.....s.	21
4.1	Demål for forebyggende arbeid.....s.	21
4.1.1-4	Tiltak og ansvar.....s.	21
4.2	Delmål for omsorgsarbeid.....s.	22
4.2.1-10	Tiltak og ansvar.....s.	22f.
5	STRATEGI FOR ENDRING AV ABORTLOVEN.....s.	24
5.1	Delmål for arbeidet med endring av lovgivingen.....s.	24
5.1.1-4	Tiltak og ansvar.....s.	24
5.2	Konsekvenser for lovgivingen.....s.	25
6	ANBEFALINGER OG FREMDRIFTSPLAN.....s.	26
6.1	Den videre behandling.....s.	26
6.2	Publisering.....s.	26

6.3	Oppfølging.....s.	26
6.3.1-5	Konkrete forslag.....s.	27
7	UTTALELSER OG DIV. LITTERATUR.....s.	28

SAMMENDRAG

Bispemøtet høsten 1991 ønsket i Sak 20/91 "Kirkens arbeid med abortspørsmålet" å ta et nytt initiativ for en samlet og konsolidert innsats i Den norske kirke.

Utvalget som ble nedsatt fikk derfor som oppgave, ikke å komme med en ny prinsipputtalelse, men å fremme en konkret handlingsplan. Denne handlingsplan forutsettes å bygge på de tidligere uttalelser som bl.a. Bispemøtet og Kirkemøtet/Kirkerådet har avgitt.

Det "Forslag til handlingsplan for Den norske kirke" som følger (hovedkap. II), innledes med en beskrivelse av forutsetningene for Bispemøtets initiativ og utvalgets arbeid (hovedkap. I).

I denne beskrivelsen av forutsetningene peker utvalget på at vår nåværende Lov om svangerskapsavbrudd ikke tilfredstiller de krav vi i dag må stille til lovgivningen (1.1.3) og blir heller ikke praktisert etter sine forutsetninger og intensjoner (2). Det er derfor helt nødvendig med et nytt initiativ fra kirkens side (2.5).

Det er utvalgets oppfatning at kirkens engasjement ikke ensidig kan konsentreres om en endring av loven. Samtidig som det arbeides for lovendringer, og som forutsetning for disse, må mennesker bli bevisstgjorte på hva abortsaken egentlig dreier seg om. Gjennom denne bevisstgjøring kan det skapes holdninger og holdningsendringer til abort. Første del av handlingsplanen sikter derfor mot "bevisstgjøring og holdningsskapende tiltak" (Kap.3)

Disse tiltak har kirkens ansatte og frivillige, skolenes og høyskolenes lærere, elever og studenter samt den vanlige kvinne og mann som målgrupper. Utvalget foreslår derfor en rekke forskjellige tiltak rettet mot disse grupper(3.1).

Dersom kirkens engasjement utelukkende blir konsentrert om det prinsipielle og verbale, svikter kirken sitt diakonale oppdrag. Derfor må kirkens abortengasjement i like stor grad virkeliggjøres i konkret omsorg for dem som er berørt av abortspørsmålet i sin livssituasjon. Derfor ønsker utvalget å bevisstgjøre både menigheter og enkeltpersoner til å ta ansvar. Dette innebærer at barns levkår må i fokus både for politikere og for nærmiljøet (3.1).

Utvalget ønsker (i kap.4.2) å peke på at gravide kvinner trenger hjelp og støtte slik at de ser seg istand til å bære frem barnet de venter. Kvinner som har vært igjennom en abort trenger også støtte.

Det er viktig å få barnefaren til å ta sin del av ansvaret. Barnets far må ikke defineres ut av ansvarsområdet. Enslige mødre må gis tilstrekkelig støtte av det offentlige og av nærmiljøet.

I kap. 4 forslår utvalget en strategi for endring av abortloven. Retten til liv og retten til å føde barnet en venter er grunnleggende rett som alle andre rettigheter må justeres etter. Denne grunnleggende rett må komme til uttrykk i lovverket.

Adgangen til abort må derfor reguleres innenfor en klart presisert nødrettslig ramme.

Utvalget tar konsekvensen av at en endring av loven bare kan skje ved at det skapes et politisk flertall i Stortinget. Tiltakene som foreslås tar derfor sikte på skape dette nødvendige flertall.

Utvalget presiserer at hovedmål for Den norske kirke er å verne om menneskelivet fra unnfangelsen av. For å nå dette langsiktige hovedmål må vi være villige til å arbeide med mer kortsiktige og konkrete delmål. At kirken arbeider med delmål innebærer derfor ikke at hovemålet er ute av synsfeltet.

I kap. 6 risser utvalget opp sine tanker om hvordan planen konkret kan gjennomføres. Utvalget foreslår både koordinering med andre planer som finnes i kirken, og en spesiell prioritering av denne planen. Utvalget presiserer at "dette er ikke for mye tatt i betraktning sakens store betydning og de sterke utsagn som er kommet i de kirkelige erklæringer" (6.3).

Et mindretall i utvalget mener at planen best ivaretas ved at det finansieres en konsulentstilling med nødvendig sekretariat fra Særfond II-midler.

BESKRIVELSE AV FORUTSETNINGENE

1 BISPEMØTET HØSTEN 1991

1.1 Foranledningen

1.1.1 Fortsatt høye aborttall

Økningen i antall aborter kom i perioden 1965 - 1988, en økning fra 3.455 til 15.852. Den vesentligste økning skjedde i perioden frem til 1971-72, dvs. før vår nåværende svangerskapslov trådte i kraft.¹ I 1990 ble det utført 15.551 aborter i Norge.

Intensjonen bak Lov om svangerskaps-avbrudd" av 13.juni Nr.50. 1975 med endringer av 16.juni 1978 nr. 66, ofte kalt "Lov om selvbestemt abort", var å regulere avgjørelsesmyndigheten samtidig som svangerskapsavbrudd skulle holdes på et lavest mulig nivå. Loven innledes i § 1 slik:

Samfunnet skal så langt råd er sikre alle barn betingelser for en trygg oppvekst. Som et ledd i dette arbeidet skal samfunnet sørge for at alle får etisk veiledning, seksualopplysning, kunnskaper om samlivsspørsmål og tilbud om familieplanlegging, for derved å skape en ansvarsbevisst holdning til disse spørsmål slik at antallet svangerskapsavbrudd blir lavets mulig.

Tross denne intensjon har loven ikke ført til nevneverdig endring av utviklingen. Aborttallene befinner seg fremdeles mellom 15 og 16.000 pr år. Dette viser tydelig at eksisterende lov ikke fungerer godt nok til å få aborttallene ned.

1.1.2 Premissene for gjeldende abortlov endret

Avanserte metoder for prenatal diagnostikk gjør det mulig å kartlegge fosteret på et langt tidligere tidspunkt enn før. En kartlegging av misdannelser og genetisk betingede sykdommer kan føre til ønske om svangerskapsavbrudd. Mange er bekymret over at dette kan oppfattes som en trussel mot menneskeverdet til dem som lever med slike sykdommer (cfr. debatten om Downs syndrom).

Dersom kunnskap om barnets kjønn kan innhentes ved prenatal diagnostikk tidlig i svangerskapet, kan utvelgelse på grunn av kjønn ikke prinsipielt utelukkes med dagens abortlov. Dagens lov krever ingen begrunnelse som betingelse for abort i de første 12. uker av svangerskapet.

---

¹ "Svangerskap og rettsvern" s.8

Gjeldende abortlov er preget av at dagens svangerskapsavbrudd i hovedsak foretas som et kirurgisk inngrep. Men utviklingen av abortfremkallende medikamenter vil kunne privatisere svangerskaps-avbruddene i enda større grad enn i dag.²

1.1.3 Kirkens syn

Bispemøtet (heretter BM) har, helt siden sin første uttalelse "Abortus provocatus" (Sak 31/1934), begrunnet menneskets og fosterets verdi med at det er Guds skapning.

"Et nytt livs tilblivelse og vekst i mors liv er ikke bare en biologisk prosess, men en skaperakt, helliget av Gud. I kraft herav har all social og human streben vært rettet på vern om vernløst og spirende liv. Et angrep på barn i mors liv betyr et angrep på det som for et kristent kulturfolk må være ukrenkelig". (BM 1934)

"Kirken tar sitt utgangspunkt i den bibelske tanke om at mennesket er skapt i Guds bilde. Ethvert menneske har derfor en uendelig verdi. Det kristne helhetssyn på liv og død må derfor alltid orienteres ut fra dette grunnleggende synspunkt. Det innebærer at mennesket tillegges egenverdi i kraft av at det er til. Det menneskelige liv er i seg selv en kvalitet som har krav på andre menneskers respekt, omsorg og beskyttelse - uten hensyn til alder, kjønn, rase, intelligens, sosial status eller funksjonsdyktighet.... Det absolutte menneskeverd gjelder ifølge Guds ord ikke bare for det fødte liv, men også for fosteret fra unnfangelsens øyeblikk." (BM 1982)

På dette fundament har BM definert svangerskapsavbrudd som unntak, "nødløsning":

"Enhver adgang til abort framstår som en klar nødutveg".
(BM 1977)³

1.1.4 Behovet for en samlet og konsolidert innsats

---

² En utredning fra Høyres arbeidsgruppe (Lønning-urvalget), "Menneskeverd og Menneskevern" 1981, uttaler at "Det...vil være av begrenset verdi å prøve å formulere en etisk løsning vedrørende svangerskap ved kirurgisk inngrep dersom det i løpet av kort tid utvikles metoder for svangerskapsavbrudd som gjør kirurgiske inngrep overflødige." (s.9f.)

³ Allerede BM 1934 hevdet dette nødretsprinsippet ved flg.forhold: 1) når morens liv var i fare, 2) ved "abnorme tilfeller, f.eks. hvor der foreligger voldtekt, blodskam e.l.". BM 1960 aksepterte abortus provocatus "bare hvor fosteret kan komme til å volde morens død eller knekke hennes helse" og presiserte at "indikasjon på sosialt grunnlag vil derfor bryte med den kristne morals normer. Kirkens svar på denne indikasjon er: sosial nød må avhjelpes med sosiale midler". Og BM 1960 peker "på det paradoksale i at man i en tid som nettopp kan rose seg av store sosiale framskritt, skulle innføre sosial indikasjon".

Kirken kan vise til mange typer tiltak og engasjement for å støtte dem som personlig er berørt av abortspørsmålet, og for å påvirke lovgivingen.

BM 1991 konstaterer likevel at "kirkens samlede apell om endring av abortloven" synes "ikke å ha hatt gjennomslag i de politiske miljøer". Samtidig konstateres det at abortaksjonene "langt fra har virket samlende".

På denne bakgrunn ønsker BM 1991 "å trekke igang et utredningsarbeid som særlig skal sikte på å utvikle mål og strategier for det videre felles arbeid i abortspørsmålet".

1.1.5 Særlig behov for omsorg og veiledning

BM 1991 ønsker ikke bare å fokusere arbeidet for å endre abortloven. I like stor grad ønsker BM å arbeide for en holdningsendring gjennom styrking av omsorgen.

En slik holdningsendring må også innebære en enda sterkere konsentrasjon om de positive virkemidler som kirken bør stå i spissen for når det gjelder abortforebyggende tiltak, omsorg for vanskeligstilte gravide kvinner, støtte og omsorgsarbeid for småbarn og barn i oppløste familier, enslige mødre osv. Det er nødvendig med en samlet strategi for avgjørende fremstøt i livets tjeneste på disse felter.

1.2 Abortutvalget

1.2.1 Mandat

På denne bakgrunn oppnevnte Bispemøtet høsten 1991 et utvalg som

blir bedt om å arbeide med felles mål og en felles kirkelig strategi i abortspørsmålet, og komme med forslag til tiltak som kan føre til en mer samlet kirkelig strategi i abortkampen.

Bispemøtet forutsetter at utvalget utnytter de tidligere uttalelser om abortsaken fra Bispemøtet og Kirkemøtet, såvel som annet materiale fra utredninger og ærklæringer som er framkommet gjennom de siste års arbeid med abortsaken i kirkelige miljøer, og søker å trekke konsekvensene av disse markeringer med tanke på den nåværende situasjon innenfor det medisinske, juridiske og politiske område.

Utvalget bør særlig legge vekt på

å fremme en handlingsplan for bevisstgjøring og holdningskapende arbeid i menigheter og organisasjoner, å utvikle en strategi for endring av abortloven,

og arbeide for en økt innsats i forbyggende arbeid og omsorgsarbeid for dem som er berørt av abortspørsmålet i sin egen livssituasjon.

Utvalget bør søke kontakt med interessegrupper, fagmiljøer og ressursgrupper som kan bidra til utviklingen av en slik samlet handlingsplan for kirkens abortengasjement.

Bispemøtet ønsker å gi saken høyeste prioritet og håper å få utredningen tilbake til behandling på bispemøtet våren 1992.

Drøfting av mandatet

Uten å ta stilling til de tidligere kirkelige uttalelser, har utvalget i sin vurdering av mandatet oppfattet oppgaven som tredelt:

- 1 Å fremme en handlingsplan for bevisstgjøring og holdningsskapende arbeid i menigheter og organisasjoner.
- 2 Å utvikle en strategi for endring av abortloven.
- 3 Å legge en plan for økt innsats i forbyggende arbeid og omsorgsarbeid for dem som er berørt av abortspørsmålet i sin egen livssituasjon.

I overenstemmelse med dette legger utvalget frem sin utredning der mandatets tre deler gjenfinnes i hoveddel II med kapitlene 3-5. Utvalget ser disse tre deler ikke som tre forskjellige planer, men som én samlet plan.

1.2.2 Sammensetning

Følgende ble oppnevnt til å delta i utvalget:

Biskop Sigurd Osberg,
leder Gen.sekr. i Alternativ til Abort i Norge, Bente Bjerknes-Haugen
Biskop Odd Bondevik
Statsadvokat Bjørn Hareide
Jordmor Randi Nøren
Gen.sekr. i Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd, Bodil Stenslet

Førstefullmektig ved Tunsberg bispedømmekontor, Grete Haugland Gjerp, har vært utvalgets møtesekretær. Utvalgets leder har vært sekretær for innstillingen.

Gen.sekr. Bente Bjerknes-Haugen har ikke deltatt i drøftelse og fremlegg i kap.5 idet AAN som organisasjon ikke tar stilling til abortlovgivningen.

Jordmor Randi Nøren ba seg fritatt fra å være med i utvalget.

1.2.3 Utvalgets virksomhet

Utvalget har hatt 7 møter:

14/10; 5/11; 18/12 1991 og 10/1; 22/1; 11/2 og 27/2 1992.

Dessuten har utvalget hatt samtaler med

- * parlamentariske ledere og andre representanter for samtlige partier som er representert på Stortinget og
- * underdirektør Marit Halvorsen Hougsnes, Kirkerådet.

2 DAGENS ABORTPRAKSIS

2.1 Statistiske opplysninger

2.1.1 Utviklingen frem til i dag

Utvalget henviser i denne forbindelse til det bakgrunnsstoff som finnes i betenkningen "Svangerskap og rettsvern" (1989) i kap II.

Samlet aborttall, det vil si tallet på aborter som 1000 kvinner i gjennomsnitt får utført i løpet av hele sin fruktbare periode, oppgis i 1988 til å være 506, eller sagt med andre ord; annenhver norske kvinne gjennomgår ett abortinngrep i løpet av sitt liv.⁴

Sammenlikner vi antallet utførte svangerskapsavbrudd for perioden 1979 - 1990, viser de en økning fra 14.456 i 1979 til 15.551 i 1990. Den klareste økning kom i 1988 til 15.852 og i 1989 til 16.208.

2.1.2 Aborter i 1990

I 1990 ble det utført 15.551 registrerte svangerskapsavbrudd. Tallen for 1991 er pr.dato ikke tilgjengelige. Svangerskapsavbruddene i 1990 utgjør pr. 1.000 kvinner et samlet aborttall på 494.⁵ Disse fordeler seg slik: 15-19⁶:19,8; 20-24:28,6; 25-29:22,0; 30-34:14,3; 35-39:10,0; 40-44:3,6; 45-49:0,5.

---

⁴ "Svangerskap og rettsvern" s.9

⁵ Tallet på svangerskapsavbrudd som 1 000 kvinner kommer til å få utført i løpet av hele sin fruktbare periode. Kilde: Statistisk Ukehefte nr.13/14, 1991.

⁶ Svangerskapsavbrudd blant kvinner under 20 år pr.1 000 kvinner i alder 15-19 år.

Sammenliknet med de to umiddelbart foregående år, viser statistikken en nedgang.

Nedgangen i aborthyppighet var størst for kvinner under 25 år. For kvinner under 20 år har denne hyppigheten ikke vært så lav i noe annet år siden nåværende abortlov ble innført i 1979. For kvinner i aldersgruppen 25-29 år har derimot aborthyppigheten økt nærmest sammenhengende siden 1982, og er nå høyere enn noen gang tidligere under nåværende abortlov.

Det er store variasjoner i hyppigheten av svangerskaps-avbrudd mellom fylkene. I Oslo har tallet på svangerskapsavbrudd pr. 1 000 kvinner 15-49 år vært klart høyere enn i de øvrige fylkene i hele perioden etter 1979. Agderfylkene og Rogaland har hele tiden hatt den laveste hyppigheten. I 1990 ble det i Oslo registrert 27,5 svangerskapsavbrudd pr. 1 000 kvinner 15-49 år. Det tilsvarende tallet i Vest-Agder var 8,6. For hele landet var dette tallet 14,8. Det registrerte tallet for Oslo er sannsynligvis noe for høyt, da enkelte abortsøkende kvinner kan ha blitt registrert på sitt skole/studiested i stedet for sitt bosted ifølge folkeregisteret.⁷

2.1.3 Begrunnelser for abort

De undersøkelser som det refereres til i "Svangerskap og rettsvern" (s.10-11) viser at abort med sosiale begrunnelser har en dominerende plass.

Abortsøkende kvinner tilhører like ofte høystatus som lavstatusgrupper i samfunnet...

De endrede forventninger og krav i samfunnet antas å ha stor innflytelse på kvinners abortvalg.⁸

2.2 Rådgivning

2.2.1 Rådgiving/bistand før abort

I Lov om svangerskapsavbrudd § 2. heter det

Fører et svangerskap til alvorlige vansker for en kvinne, skal hun tilbys informasjon og veiledning om den bistand som samfunnet kan tilby henne. Kvinnen har krav på råd for selv å kunne treffe det endelige valg.

---

⁷ Statistisk Ukehefte nr. 13/14, 1991

⁸ "Svangerskap og rettsvern" s.11

§ 5 fortsetter slik:

Kvinne som har begjært svangerskapsavbrudd, skal av legen gis opplysninger om inngrepets art og medisinske virkninger. Legen skal også gi informasjon og veiledning om bistand som nevnt i paragraf 2, første ledd.

Ifølge Lov om svangerskapsavbrudd er primærhelsetjenesten (legen) pålagt å gi nødvendig informasjon og veiledning. En spørreundersøkelse utført ved Buskerud sentralsykehus i 1989 hvor 300 kvinner ble bedt om å fylle ut et spørreskjema, konkluderer bl.a. med følgende:

Enda mer betenkelig er det at norske kvinner har den høyeste abortraten i Norden. Dette bør føre til en grundig gjennomgang og analyse av hva som kan gjøres for å forandre denne situasjonen. Det er grunn til å understreke overfor leger betydningen av at kvinnen får den informasjon hun har krav på, enten muntlig eller skriftlig. Det er en erfaring at det ofte kan være hensiktsmessig med begge deler.⁹

Utvalget er opptatt av lovens intensjon om å gi kvinner rådgiving og den manglende praksis som har utviklet seg m.h.t. det å gi råd og veiledning til gravide. Utvalget kan referere til en stor mengde eksempler på at kvinnen ikke har fått nødvendig støtte og hjelp i forbindelse med et ikke planlagt svangerskap.

2.2.2 Rådgiving og bistand til kvinner som har gjennomgått en abort

Lov om svangerskapsavbrudd gir ingen retningslinjer for hjelp til kvinner som har gjennomgått en abort. Foreningen "Vi som har et barn for lite" understreker nødvendigheten av å få lov til å sørge. Innledningen i en av deres publikasjoner lyder slik:

Det farlige er ikke sorgen, det farlige er å neglisjere den. Da skapes det psykiske problemer hos foreldrene. Man må leve igjennom sorgprosessen. Foreldre må få lov til å sørge over sitt barn.¹⁰

Foreningen inkluderer også dem som har mistet et barn under svangerskapet. AAN - Rådgivningskontor for gravide kan vise til at mange kvinner strever med sorg- og tapsreaksjoner etter abort.

---

⁹ Jordheim, Odd: Abortsekende - årsaker, prevensjon, informasjon. Tidsskrift for Den norske Lægeforening 1991, 111: 2557-8

¹⁰ Berglund, A./ Coccozza, B.: Hvilken hjelp og omsorg kan vi gi foreldre som har mistet et barn?

Dette bekreftes også gjennom flere amerikanske undersøkelser.¹¹ AAN - kontorene kan tilby individuelle samtaler og selvhjelpsgrupper.

Det er ikke etablert tilbud i offentlig regi mht. rådgiving etter abort.

2.3 Barnefarens situasjon

2.3.1 Juridiske rettigheter

Utvalget viser til "Svangerskap og rettsvern" 4.1.3 om Barnefarens rettigheter og plikter.

Barnefaren har ifølge den nåværende lov om svangerskapsavbrudd ingen juridiske rettigheter i avgjørelsen enten aborten utføres i løpet av de 12.første svangerskapsuker eller senere.

Hverken norsk eller internasjonal kjent lovgiving inneholder bestemmelser om barnefars rettigheter i forbindelse med abort.

2.3.2 I hvilken grad inkluderes barnets far i den faktiske avgjørelsen?

I Lov om svangerskapsavbrudd er barnets far altså ikke nevnt. Men erfaringer viser at barnefars holdning til barnet får stor betydning for kvinnens avgjørelse.

En undersøkelse fra AAN - Rådgivningskontor for gravide¹² dokumenterer et betydelig press fra barnets far til abort. En annen undersøkelse konkluderer med at

oftest var det kvinnen som bestemte mest i abortvalget, men nesten like mange ga uttrykk for at begge parter bestemte like mye.... omtrent en fjerdedel blant begge kjønn gav uttrykk for at mannen var den som bestemte mest.¹³

Av denne grunn bekymrer det utvalget at barnefar er utelatt i lovteksten. Det må stilles spørsmål om dette på sikt kan bidra til å endre holdning fra barnefars side vis a vis barnet - både det ufødte og det fødte. For når barnefar utelates i loven, kan

---

¹¹ Rue,V.: *Men and abortion*; Reisser,P.: *Help for the postabortion woman (1989)*; Mannion,M.: *Abortion and healing (1986)*.

¹² Rognum, T./ Oftestad, B.B.: *Vanskeligstilte gravide. Tidsskr. Den n. Lægeforen. 1988, 108: 947-9*

¹³ Graf-Iversen,S./ Kristoffersen,M.: *Mannlig partners rolle ved prevenssjonssvikt og abortvalg. Tidssk.Den n.Lægeforen. 1990, 110: 1497-500*

dette oppfattes som at han fraskrives ansvar og at barnet er morens eiendom.

2.4 Hva skjer med abortert foster?

2.4.1 Rettslig status

Når et menneske dør er det nærmeste pårørende som har retten til å ta avgjørelser mht. gravlegging, seremoniell osv. Den samme rett må antas å gjelde i forbindelse med et abortert foster.

Ettersom barnefaren ingen rett har til å delta i avgjørelsesprosessen før abort, må det antas at det også etter svangerskapsavbruddet er kvinnen som har rett til å ta avgjørelse om forskning og gravferd.

2.4.2 Forskning på fostre

I Norge er det forbud mot forskning på befruktete egg og levende foster.

Det eksisterer ikke lovgiving som forbyr forskning på aborterte/ døde fostre. I overenstemmelse med det som ovenfor er anført under 2.4.1 må det antas at tillatelse til slik forskning må gis av kvinnen.

2.4.3 Gravlegging

Utvalget har innhentet opplysninger fra Rikshospitalet og Aker Sykehus i Oslo. Her opplyses at alle aborter, uansett tidspunkt de er foretatt på, går til fellesgrav på Østre gravlund. Ingen fostre blir destruert ved Rikshospitalet og Aker Sykehus. Praksis synes å variere ved andre sykehus.

Rikshospitalet har utarbeidet informasjonshefte til jordmødre, barnepleiere og andre ved Kvinneklinikken "Når et barn dør... før, under eller etter fødselen." (1991) Dette heftet er først og fremst beregnet som et informasjonshefte ved dødfødsler. I dette gis informasjon om bl.a. begravelse og kremasjon.

2.5 Kirkens engasjement

2.5.1 Hva har blitt gjort?

Den norske kirke har i en årrekke vært engasjert av abortspørsmålet. Den første Bispemøte- uttalelsen kom allerede i 1934. Hele seksten uttalelser er kommet fra Bispemøtet i årene

1934 - 1991. Kirkemøtet/Kirkerådet har i de senere år også kommet med en rekke uttalelser. Dessuten kan det vises til et vell av artikler og innlegg i tidsskrifter og presse fra kirkelig hold.

Den viktigste motstanden mot lovendring i liberaliserende retning kom fra kristenfolket innen Den norske kirke og frikirken. Men også i andre kretser var man urolig. Fra kirkelig hold ble det holdt fram at abort var å ta liv. Fosteret var et selvstendig individ og ikke en del av morens kropp. Ut fra det kristne syn på menneskeverdet trengte det ufødte menneskeliv et offentlig rettsvern. Bare i ytterste nødsfall var abort etisk forsvarlig. Ideologien bak kravet om en liberal abortlov var i strid med den kristne og humanistiske idé om menneskeverdet.

Abortsaken ble fra første stund av en merkesak for bispekollegiet. Fra 1971 av kom det flere tungtveiende uttalelser fra det hold. Biskop Per Lønning (f. 1928) la all sin kraft og hele sitt engasjement i denne saken og ble kirkens fremste talsmann. Våren 1974 ble "Folkeaksjonen mot selvbestemt abort" startet. I alt 610 000 underskrifter mot en ny liberal abortlov ble samlet inn og overlevert Stortinget, der abortsaken ville komme opp til drøfting 1974.¹⁴

Men kirken har ikke begrenset sitt engasjement til den verbale protest. Gjennom diakonal omsorg og støtte, bl.a. gjennom AAN - Rådgivningskontor for gravide, har kirken også villet gi konkret hjelp til dem som er personlig berørt av abortsituasjonen.

2.5.2 Hva bør gjøres?

BM 1991 mener at det derfor

er nødvendig å kalle menigheter og grupper i kirken til et sterkere fremstøt i saklig samarbeid for det vi opplever som et felles mål, nemlig å skape en holdningsendring som er en nødvendig forutsetning for en endring av abortloven, og gjennomføre tiltak som kan få aborttallene ned og motvirke den utstrakte bruk av abortinngrep ved uønskede svangerskap. En slik holdningsendring må også innebære en enda sterkere konsentrasjon om de positive virkemidler som kirken bør stå i spissen for når det gjelder abortforebyggende tiltak, omsorg for vanskeligstilte gravide kvinner, støtte og omsorgsordninger for småbarn og barn i oppløste familier, enslige mødre osv. Det er nødvendig med en samlet strategi for avgjørende fremstøt i livets tjeneste på disse felter.

---

¹⁴ Oftestad, T./Rasmussen, T./Scumacher/J.: Norsk Kirkehistorie. Univ.forl. Oslo 1991 s.295

Utvalget har derfor oppfattet at dets oppgave ikke primært er å legge frem en ny prinsipputtalelse, men fremme en konkret handlingsplan som kan virke samlende i kirkens videre arbeid med abortsaken.

Og utvalget har sett det som viktig at det bygges ut et samarbeid med instanser og grupper som ikke er definert kirkelige, men som sammen med kirken er uroet over abortutviklingen i Norge.

II HANDLINGSPLAN FOR DEN NORSKE KIRKE

Hovedmål og delmål

Det kristne menneskesynet understreker menneskets uendelige verdi. Dette verd har mennesket fordi det er skapt av Gud og er elsket av Ham. Den kristne kirke forkynner derfor respekten for menneskelivets ukrenkelighet og integritet. Det kristne menneskesynet definerer i siste instans mennesket i relasjon til Gud: "Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det" (1. Mos. 1,27). "Du gjorde ham lite ringere enn Gud" (Salme 8,6). Og ved å sende sin egen Sønn som menneskenes bror viste Gud at Han går inn i menneskenes kår. Menneskets verd er ikke begrunnet i dets evne til produktivitet eller forbruk, grad av livsutfoldelse eller nytteverdi

Menneskets verd og ukrenkelighet gjelder født og ufødt, mann og kvinne, ung og gammel, uansett funksjonsevne, utrustning, rase eller hudfarge. Alle er skapt i Guds bilde og er likeverdige.

Som mennesker er vi overgitt et ansvar for å forvalte Guds skaperverk. Vi skal ta vare på det skapte, hverandre og de livsprosesser som gjør det mulig å føre livet videre på denne kloden. Andres liv er avhengig av vårt.¹⁵

Vi er satt til å verne om hverandre - fra livets begynnelse. Vårt liv begynner ved unnfangelsen.

Dette syn er formidlet og presisert gjennom de offisielle uttalelser Den norske kirke har kommet med i forbindelse med abortsaken og vern av ufødt liv.

Utvalget mener derfor at hovedmål for vårt arbeid med abortspørsmålet er:

å verne om menneskelivet fra unnfangelsen av.

Utvalget tolker dette hovedmål i videste forstand. Det omfatter det ufødte barn, det fødte barn, barnets mor og barnets far. (se 5.2).

For å nå dette hovedmålet må vi arbeide på flere felt samtidig. Innenfor hvert arbeidsfelt må vi fastsette konkrete delmål som det innen en viss tid er realistisk å nå.

---

¹⁵ Det foregående i dette avsnittet er hentet fra Kirkemøtet 1989 "Vern om menneskelivet".

HANDLINGSPLAN FOR BEVISSTGJØRING OG
HOLDNINGSSKAPENDE ARBEID

3.1 Delmål for bevisstgjøring og holdningsskapende tiltak

Delmål for holdningsskapende tiltak er

- a) å få den enkelte til å se verdien av å verne livet - både det fødte og det ufødte - og til å handle i samsvar med dette, og
- b) å gi unge mennesker kunnskap om og opplevelse av det kristne menneskesyn hvor livets ukrenkelighet er en grunnverdi, og formidle veiledning ut fra Bibelens syn på samliv mellom mennesker.

Utvalget mener at dette kan realiseres gjennom følgende tiltak (i det følgende markerer * selve tiltaket og ► ansvarshavende):

- 3.1.1 * Utarbeide veiledninger til preken/forkynnelse
- * Utarbeide veiledninger til bruk av kirkeårstekster og bibeltekster generelt
  - Anmode Bibelselskapet, Presteforeningens studieansvarlige og redaksjonen i Luthersk Kirketidende om bistand
- * Utvikle studieopplegg for prester og andre i prostier og menigheter og i frivillige organisasjoner
  - De diakonale høyskoler/Norsk kr.studieråd
- * Ajourføre oversikt over eksisterende studie-/informasjonsmateriell
  - Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd (FLM), Alternativ til Abort i Norge (AAN)
- 3.1.2 * Påse at de nye forbønnsledd i kirkebønnen blir brukt
- * Oppfordre til forbønns handlinger for det ufødte barn, gravide og dem som er berørt av situasjonen
  - Biskopene, prostene og prester ved sykehus
- 3.1.3 * Gjøre de nye bestemmelser om gravferd for ufødte kjent og oppfordre til bruk av dem
  - Biskopene
- 3.1.4 * Tilby lærere og elever undervisningsmateriell
- * Tilby foredrag og materiell til planleggingsdager og foreldresamlinger
- * Tilby stoff og veiledning til sær oppgaver samt seminarer ved videregående skoler, folkehøyskoler og studiesteder
  - AAN, FLM, IKO, diakoner, kateketer og prester

- * Vurdere lærebøker og gi respons til forfattere og forlag
  - ▶ Biskopene

- * Følge utviklingen av skolenes mønsterplaner
  - ▶ Biskopene
- 3.1.5 * Utvikle undervisnings- og informasjonsmaterieell til "prestens timer" i Forsvaret
  - ▶ Feltprosten
- 3.1.6 * Oppfordre til konkrete handlingsplaner for bispedømmer, prostier og menigheter
  - ▶ Bispedømmerrådet

- 3.1.7 * Oppfordre konfirmantansvarlige til å prioritere temaet "Menneskeverd - menneskevern - seksualitet og samliv" i undervisningen
  - * Vurdere egne kurs for konfirmantlærerne
    - ▶ Kirkerådet
  - * Anbefale konfirmantpakken "Livet - et under" og tilsvarende opplegg
    - ▶ FLM, AAN, Kirkerådet
  - * Benytte foreldremøter til å drøfte temaet
    - ▶ Kateketer, diakoner og prester
- 3.1.8 * Oppfordre til samtale i ulike grupper menighetene
  - ▶ Menighetsrådet, gruppeansvarlige

- 3.1.9 * Oppfordre til systematisk bruk av menighetsbladene og organisasjonsbladene
  - * Stille artikler og stoff til disposisjon for menighetsbladene og menighetens øvrige publikasjoner
    - ▶ Kirkens informasjonstjeneste (KIT)
    - ▶ Kristelig Pressekontor (KPK)
- 3.1.10 * Oppfordre til bruk av presse, radio og fjernsyn, lokalt og sentralt
  - ▶ KIT, KPK og Kristelig Kringkastingslag (KKL)
- 3.1.11 * Utvikle en mediastrategi
  - ▶ KIT
- 3.1.12 * Få ledere på alle plan i kirken til å se seg som modeller for barn og ungdom
  - ▶ Kirkemøtet, biskopene, kirkens og organisasjonenes ledere

4.1 Delmål for forebyggende arbeid

Delmål for forebyggende arbeid er:

- a) å bevisstgjøre menigheter og enkeltpersoner på sitt ansvar for dem som er personlig berørt av abortproblematikken, og
- b) å få de politiske myndigheter til på alle plan å prioritere barns levekår.

Utvalget mener at dette kan realiseres gjennom følgende tiltak:

- 4.1.1 * Oppfordre menighetene til å ta i bruk "Plan for diakoni i Den norske kirke" og realisere de abortforebyggende tiltak som den peker på
  - ▶ Kirkerådet, bispedømmerådene og prostene
- * Oppfordre menighetene til å drøfte uttalelsen fra Kirkemøtet 1989 "Vern om menneskelivet" og arbeide for de konkrete tiltak den foreslår i del III
  - ▶ Bispedømmerådet
- 4.1.2 * Påvirke myndighetene til å prioritere skatte-, avgifts- og tilskuddsordninger som prefererer barn og barnefamilier samt mennesker med funksjonshemninger
- * Påvirke myndighetene til å legge til rette forholdene for etablering av barnehager
- * Påvirke myndighetene og partene i arbeidslivet til å etablere ordninger som gir småbarnsforeldre kortere arbeidstid
- * Påvirke myndighetene til å legge forholdene til rette for etablering av lekeplasser, løkker m.m. som gir barn adgang til lek
  - ▶ Biskopene, Kirkemøtet, Kirkerådet
- 4.1.3 * Påvirke skolemyndighetene til å prioritere aleneforeldre ved opptak i skoler og utdanningsinstitusjoner
  - ▶ Biskopene, Kirkerådet
- 4.1.4 * Motivere til en ansvarlig livsstil i ekteskap, seksualitet og samliv
- * Motivere til en livsstil som frigjør tid og krefter til samvær med andre mennesker
  - ▶ Felles ansvar
- * Motivere voksne - særlig menn - til engasjement i barne- og ungdomsarbeid
  - ▶ De kristne barne- og ungdomsorganisasjonene
  - ▶ Menighetsrådene
  - ▶ Felles ansvar

4.2 Delmål for omsorgsarbeid

Delmål for omsorgsarbeidet er

- a) å gi gravide kvinner hjelp og støtte slik at de ser seg istand til å bære frem barnet og å få barnefaren til å ta sin del av ansvaret, og
  - b) å legge forholdene til rette i nærmiljøene slik at enslige mødre og barnefamiliene kan gi barnet en trygg omsorg og oppvekst.
  - c) å vise omsorg for den som har vært igjennom en abort
- Utvalget mener at dette kan realiseres gjennom følgende tiltak:

- 4.2.1 * Ved å skape holdninger som i større grad inkluderer målgruppen
  - ▶ Felles ansvar
- 4.2.2 * Ved å få mennesker til å stille opp som personlig støtte til den gravide og si seg villig til slik støtte også etter at barnet er født
  - ▶ Menighetsrådene
  - ▶ Felles ansvar
- 4.2.3 * Ved å få mennesker til å være villige til å være barnevakter og avlastingspersoner etter at barnet er født
  - ▶ Menighetsrådene
  - ▶ Felles ansvar
- 4.2.4 * Ved å få etablert mødrehjem for gravide og alenemødre
  - ▶ Kirkens Bymisjon og tilsvarende diakoninstitusjoner
  - ▶ Lokale og regionale diakoniansvarlige
- 4.2.5 * Ved å få mennesker til å tilby rimelige hybler/leiligheter til gravide og alenemødre og til unge par med barn som enda ikke har etablert seg
  - ▶ Menighetsrådene
  - ▶ Felles ansvar
- 4.2.6 * Ved å oppfordre gravide til å ta kontakt med AAN
- * Ved å oppfordre til å støtte AAN lokalt
  - ▶ Menighetsbladet, menighetsråd
- 4.2.7 * Ved å bygge opp ulike fritidstilbud for barn og unge
  - ▶ Menighetsrådet i samarbeid med de friv. kr. organisasjonene

- 4.2.8 * Oppfordre eiere av barnehager til å prioritere barn av alenemødre
  - ▶ Diakon, kateket, prester og diakoniansvarlige

- 4.2.9 * Ved å få etabler ulike former for samvær mellom barnefamilier
  - ▶ Menighetsrådet

- 4.2.10 * Bevisstgjøre til konkret hjelp og omsorg for den som har gjennomgått en abort
  - ▶ Diakon, diakoniansvarlige
  - ▶ Felles ansvar

5.1 Delmål for arbeidet med en endring av lovgivingen

Delmål for arbeidet med en endring av lovgivingen er

- a) å erstatte lov om svangerskapsavbrudd med en lov om fosterets rett til liv hvor adgangen til abort bare angis innenfor en nødrettslig ramme, og
- b) å fastslå kvinnens naturlige rett til å bære frem sitt barn.

Utvalget vil anbefale følgende tiltak:

- 5.1.1 Menighetene med grupper og enkeltpersoner oppfordres til studium av betenkningen "Svangerskap og rettsvern" (1989)
  - ▶ Bispedømmerådene, menighetsrådene

- 5.1.2 Kirken lederskap og enkeltpersoner oppfordres til samtale med våre politikere om hvor viktig det er i vår kultur fortsatt å se menneskelivet som ukrenkelig. Det må pekes på hvilke krenkelser menneskeverdet i dag blir og kan bli utsatt for ¹⁶
  - ▶ Biskopene, Kirkemøtet, proster, sokneprester og menighetsråd
  - ▶ Felles ansvar

- 5.1.3 Kirkens lederskap og enkeltpersoner oppfordres til samtale med politikere om lovgivingens langsiktige, moraldannende virkning
  - ▶ Biskopene, Kirkemøtet, proster, sokneprester og menighetsråd
  - ▶ Felles ansvar

---

¹⁶ Urvalget hadde 22.januar 1992 møter med de fleste parlamentariske ledere samt noen andre representanter for alle partier som er representert på Stortinget. Urvalget vil være varsom med å trekke bastante konklusjoner om politiske muligheter på bakgrunn av samtalene. (Vi viser til protokollen fra møtet). Men utvalget kunne konstatere at det i alle partier finnes en uro over de høye aborttall. Derfor er samtlige partier opptatt av hvordan aborttallene kan reduseres.

Samlige partier er enige om nødvendigheten av holdningsskapende tiltak og omsorgstiltak. Flere partier uttrykker klar vilje til å prioritere slike tiltak økonomisk. Noen partier kan tenke seg å vurdere endring av loven med tanke på å styrke rådgivingen. Men bare et mindretall ønsker en endring av prinsippet om at kvinnen selv skal bestemme abort innen 12. svangerskapsuke.

- 5.1.4 Det oppfordres også til samtale med politikere om hva det innebærer å bygge et partiprogram på kristne grunnverdier
- ▶ Biskopene, Kirkemøtet, proster, sokneprester og menighetsråd
  - ▶ Felles ansvar

5.2 Konsekvenser for lovgivingen

Utvalget har hatt som mandat å utvikle en strategi for endring av abortloven. Utvalget har ikke forstått dette slik at det skal levere en skisse til ny lovgiving. Dette formål hadde arbeidsgruppen som utarbeidet benkningen "Svangerskap og rettsvern" (1989). Vi viser derfor til de konkrete forslag til bestemmelser denne gruppen leverte (kap.5.8, s.70-71).

Utvalget vil likevel, som en konsekvens av det som foran er anført, oppsummerende fastholde hvilke endringer som må foretas om vår lovgiving skal bringes i overenstemmelse med de krav som etter utvalgets mening må stilles til den i dag.

- 5.2.1 Fosterets grunnleggende rett til liv må komme til uttrykk i lovgivingen ¹⁷
- 5.2.2 Kvinnens rett til å fullføre svangerskapet må lovfestes
- 5.2.3 Retten til rådgiving må sikres ved at den gjøres obligatorisk
- 5.2.4 Kvinnens rett til omsorg før, under og etter svangerskap og fødsel må sikres
- 5.2.5 Barnefarens rett til delaktighet i rådgiving og beslutningsprosess må sikres

---

¹⁷ Det foreligger et forslag i Stortinget om en ny § 95a i Grunnloven, fremsatt av representantene Kåre Gjønnes, Anne Enger Lahnstein og John Alvheim. Forslaget lyder: "Menneskeverdet skal være ukrenkelig. Enhver har Ret til Liv og legemlig Integritet fra Undfangelse til naturlig Død. Enhver Borger har Ret til personlig Frihed og Livsutfoldelse inden de Grændser som følge af Lov og Ret. Nærmere Bestemmelser om Borgernes Frihed og Ret og Deres Retsværn gives ved Lov".

6.1 Den videre behandling

Skal en handlingsplan for Den norske kirke i abortsaken bli fulgt opp i menighetene, må planen drøftes og vedtas på Kirkemøtet. Utvalget anbefaler derfor Bispemøtet å ta initiativ til dette.

6.2 Publisering

Dersom en handlingsplan for Den norske kirkes arbeid med abortsaken skal få et bredt gjennomslag, er det nødvendig at den publiseres i en oversiktlig og tilgjengelig form. Utvalget anbefaler derfor at planen produseres som hefte/folder til bruk i menighetene og der det ellers er behov for det.

6.3 Oppfølging

Mange handlingsplaner kommer ikke ut over "papirstadiet". Dette henger sammen med at oppfølgingen ikke er innebygget i planen. Nødvendig oppfølging hører med de kostnader en må kalkulere med om planen skal settes ut i virkeligheten.

Dessuten finnes det også andre handlingsplaner vedtatt og satt i verk av Kirkemøtet. Det er tilstrekkelig å nevne "Plan for dåpsopplæring" som i minst fem år vil komme til å kreve betydelige ressurser og prioriteringer i menighetene.

Men utvalget ser ikke handlingsplan i abortsaken helt adskilt fra t.eks. plan for diakoni og dåpsopplæringsplanen. Utvalget mener at foreliggende plan har en rekke berøringspunkter med de øvrige planer. Derfor beror gjennomføring av denne også på om den kan integreres i de øvrige planer.

Men utvalget ser i øynene at dersom planen skal lykkes, må den følges opp spesielt. Det innebærer at det både på sentralt og lokalt hold må "øremerkes" og finansieres ansvar for oppfølgingen. Dette er ikke for mye tatt i betraktning sakens store betydning og de sterke utsagn som er kommet i de kirkelige erklæringer.

Utvalget vil derfor anmode om at handlingsplanen innarbeides i virksomhetsplanene for de ulike kirkelige nivåer.

Et mindretall i utvalget (Bjerknes-Haugen, Osberg) foreslår følgende:

6.3.1 Det stilles til disposisjon en hel konsulentstilling i Kirkerådet som får som hovedoppgave å informere om og koordinere lokal-, regional- og sentralkirkelige tiltak.¹⁸

Denne stilling, som må opprettes for en periode på minimum 5 år, finansieres ved Særfond II -midler.

6.3.2 Konsulenten samarbeider med et eget oppnevnt utvalg som får som mandat å gjennomføre planen.¹⁹

6.3.3 Tilstrekkelige Særfond II-midler stilles til disposisjon for sekretariat, trykking/ distribusjon av materiell samt nødvendig kurs- og kontaktvirksomhet.

---

¹⁸ Jfr. at det er opprettet stilling(er) for å sikre gjennomføringen av dåpsopplæringsplanen.

¹⁹ Urvalget antar at Kirkens diakoni- og samfunnsråd (KDS), som vil være nærliggende å vurdere som samarbeidsgruppe, ikke vil være egnet pga. et mer omfattende mandat. Men en samarbeidsgruppe for konsulenten vil kunne legges som et utvalg under KDS.

7.1 Bispemøtet

- 31/34 Abortus provocatus
 30/35 Abortus provocatus
 38/38 Lov om vern av barn i mors liv
 26/60 Den nye lov om abortus provocatus
 13/71 Abortspørsmålet - Uttalelse: Abort- menneskeverd -
 lovgivning
 06/72 Prevensjonsveiledning i radioprogrammer for unge
 07/73 Abortloven
 22/74 Abortloven
 Brev august 1974 til menighetsråd og prester
 Henvendelse fra Den norske kirkes biskoper til
 Stortinget
 13/75 Den nye abortlov - et ord til rådgivere og
 helsepersonell
 24/77 Vern om fosterets liv
 42/78 Oppfølging av biskopenes uttalelse om abort
 29/79 ----- " -----
 47/81 Genetisk veiledning
 16/82 Vern om menneskeverdet i livets grensesituasjoner
 16/89 Ethiske spørsmål vedrørende ufødt liv
 20/91 Kirkens arbeid med abortspørsmålet

7.2 Kirkemøtet/Kirkerådet

- "Menneskesyn og menneskevern" Kirkemøtet 1985. Vedtak utgitt som
 folder.
 "Mer enn gener", Utredning om bioteknologi og menneskeverd
 KM-dokument nr. 12.2./89 Kirkerådet 1989
 "Svangerskap og rettsvern", En betenkning om abortlovgivningen
 KM-dokument nr. 13.2./89 Kirkerådet 1989
 "Vern om menneskelivet". Uttalelse fra Kirkemøtet 1989

7.3 Annet

- "Menneskeverd og menneskevern" Utredning fra en arbeidsgruppe
 nedsatt av Høyres sentralstyre. 1981
 "Ethiske synspunkter på genetisk veiledning og prenatal
 diagnostikk". En utredning avgitt av et utvalg
 oppnevnt av bispemøtet høsten 1981 (Avgitt i oktober
 1982).
 "Hva kan menigheten gjøre i abortsaken" av Bjørn Roksand. Utgitt
 av Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd (FLM)
 1988.
 "Det kristne menneskesyn og abortspørsmålet". En uttalelse fra

---

²⁰ Listen er ikke fullstendig

NMS, mars 1991

"Du er likevel til", Britt Karin Larsen (Bokklubbens nye bøker 1991)

"Det var ikke planlagt". 10 år med Alternativ til Abort i Norge, (Ansgar forlag 1988)

"Menneskesyn og menneskeverd". Videoserie (FLM, UIO-video)

"Levende live". Video m. studieplan (FLM, NPV-Lynor AS)

"Livet et under". Konfirmantpakke m. video (FLM).

"Livskamp og prøverøyr", Johannes Mørken (Credo/FLM 1986)

"Brev fra Liv", Stein Sunde (Lunde forlag, 1986)

"Når et barn dør...før, under og etter fødselen"

Informasjon til jordmødre, barnepleiere og andre ved
Kvinneklubben, Rikshosp. Oslo, juni 1991.

"Vern om livet" nr.3 sept.1991. 10-års jubileumsnummer for FLM

"Et reallt mannfolk". Brosjyre utgitt av Norsk Pro Vita (1992).

"Ny Horisont" nr.1, 1992. Temanummer om abort.

"La oss være en oase..." Folder fra AAN-Rådgivningskontoret.

"Er du gravid og ønsker noen å snakke med?" Brosjyre fra AAN.

"Alternativ". Informasjonsavis for AAN 1991

VERN OM FOSTERET - VERN OM LIVET

Handlingsplanen er bygd opp slik:

- * = Tiltak
- M = Målgruppe
- > = Oppfølging (Kyrkjerådet vil i si oppfølging av planen peike ut ein hovudansvarleg til kvart tiltak.)

FRAMLEGG TIL HANDLINGSPLAN

Hovudmål:

- Å hjelpe til at menneskelivet vert verna frå befrukninga av og redusere talet på abortar i Noreg

1. HALDNINGSSKAPANDE ARBEID

Delmål:

- Den enkelte ser verdien av å verne livet - både det ufødde og det fødde - og handlar i samsvar med dette.
- Unge menneske har kunnskap om det kristne menneskesynet der ein av grunnverdiane er kor ukrenkjande livet er. Unge menneske får rettleiing ut frå Bibelen sitt syn på samlivet mellom menneske.

Tiltak:

- 1.1 * Stimulere til kontakt og samarbeid med andre instansar som driv abortførebyggjande arbeid lokalt, regionalt og sentralt

- M Skulen, helse- og sosialvesenet, organisasjonar
> Sokneråd, bispedømeråd, Kyrkjeråd
- 1.2 * Gjere helsepersonell bevisste på oppgåva dei har: Å redde og å verne om liv
* Oppmuntre til frimodig bruk av reservasjonsretten ut frå samvitsovertyding
* Bevisstgjere om den retten kvinna har til rådgiving før abort (i følgje § 1 i Lov om svangerskapsavbrot)
- M Gynekologisk personell, primærlækjarar, helsesystrer
> Kyrkjerådet, utdanningsinstitusjonane, Norges kristelige legeförening
- 1.3 * Motivere til ansvarleg livsstil i seksualitet og samliv
* Arbeide for ansvarleg prevensjonsrettledning
M Tilsette i kyrkja og dei frivillige organisasjonane
M Ungdom som kyrkja møter i arbeidet sitt
> Biskopane, Kirkens familierådgivning
- 1.4 * Utarbeide rettleiingar til preike/forkynning
* Utarbeide rettleiingar til bruk av tekstane i kyrkjeåret og bibeltekstar generelt
M Prestar, forkynnarar, kyrkjeleg tilsette
> Bibelselskapet, Presteforeningen, Luthersk kirketidende, Nytt Norsk Kirkeblad
- 1.5 * Oppmode til forbøn for det ufødde barnet, gravide og dei som situasjonen vedkjem
M Prestar, diakonar, sjukehusprestar
> Biskopane, prostane
- 1.6 * Opplyse om dei nye vedtektene for gravferd for dødfødde og oppmode til å bruke desse
M Prestar, sjukehusprestar, personell ved gynekologiske avdelingar, gravferdsbyrå
> Biskopane
- 1.7 * Ajourføre oversyn over eksisterande studie- og informasjonsmateriell og utvikle nye studieopplegg
M Kyrkjelydar, organisasjonar, skular
> Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd, IKO, AAN, Norsk Pro Vita, Norsk kristelige studieråd, dei diakonale høgskulane
- 1.8 * Tilby foredrag, undervisnings- og informasjonsmateriell til bruk i undervisning og ved lærar- og foreldresamlingar på skulane

- M Lærarar og elevar i ungdomsskular, folkehøgskular og andre utdanningsstader
- > AAN, Folkebevegelsen for Livsrett og Menneskeverd, IKO, bispedømeråda, Norsk Lærarakademi

- 1.9 * Utarbeide undervisnings- og informasjonsmaterieill til "prestens timar" i Forsvaret
- M Feltprestane
- > Feltprosten, IKO, Norsk Pro Vita

- 1.10* Leggje større vekt på temaet "Menneskeverd - menneskevern - seksualitet og samliv" når ein reviderer Plan for konfirmasjonstida i Den norske kyrkja
- * Auke kompetansen i samlivsundervisninga
- M Konfirmantlærarane
- > Kyrkjerådet, IKO

- 1.11* Gi ut revidert utgåve av Kyrkjerådet sitt rettleiingshefte "I møte med -", med sikte på abortsøkjande og vanskelegstilte gravide
- > Kyrkjerådet

- 1.12* Gjere granskingar om unge menneske si haldning til abort, prevensjon m.m.
- > Kyrkjeforsking

2. OMSORGSARBEID

Delmål:

- Kyrkjelydar og enkeltpersonar er kjende med det ansvaret dei har for dei som er personleg ramma av abortproblematikken
- Gravide kvinner får hjelp og støtte slik at dei ser seg i stand til å bere fram barnet
- Tilhøva i lokalmiljøet er lagde til rette slik at einslege mødre og barnefamiliane kan gi barnet trygg omsorg og oppvekst

Tiltak:

- 2.1 * Oppmode kyrkjelydane til å arbeide med abortførebyggjande tiltak ut frå "Plan for diakoni i Den norske kyrkja"
- M Sokneråd, diakoniutval
- > Bispedømerådet

- 2.2 * Arbeide for at ugifte gravide/mødre vert inn-

- lemma, respekterte og tekne vare på i kyrkja og i kristne familiar
- > Prestane, foreldra, AAN, studentprestane
- 2.3 * Styrkje rådgivinga ved å etablere lokalt samarbeid mellom kyrkjelyden, AAN og familierådgivingskontoret
- > Bispedømerådet, prosten, diakoniansvarlege i kyrkjelyden
- 2.4 * Motivere til praktisk støtte og hjelp for gravide og småbarnsforeldre, så som hjelp til å skaffe bustad, barnepass, avlasting, grupper/samlingar
- > Soknerådet, diakoniansvarleg i kyrkjelyden, kontaktsentralen, AAN, Norsk Pro Vita, studentprestane
- 2.5 * Etablere samlingar for eineforsørgjarar og småbarnsfamiliar
- > Soknerådet, diakoniansvarleg i kyrkjelyden
- 2.6 * Bevisstgjere til konkret hjelp og støtte for familiar med funksjonshemma born
- > Soknerådet, diakoniansvarleg i kyrkjelyden, prestar
- 2.7 * Bevisstgjere til konkret hjelp og omsorg for den som har gått igjennom ein abort
- > AAN, Kirkens familierådgivningskontor, diakonar, diakoniansvarlege i kyrkjelyden, prestar, studentprestane

3. POLITISK ARBEID

Delmål:

- Styresmaktene prioriterer sterkare omsynet til borna sine levekår.
- Lov om svangerskapsavbrot vert erstatta med ei lov om fosteret sin rett til liv der det berre vert tilgjenge til abort innanfor ei naudrettsleg ramme, og der ein slår fast kvinna sin rett til å bere fram barnet sitt og barnefaren sitt ansvar.

Tiltak:

- 3.1 * Arbeide for at styresmaktene tek omsyn til born og deira rettar når dei planlegg og prioriterer
- M Dei politiske partia, departementa, Stortinget, kommunane
- > Biskop, bispedømeråd, Kyrkjerådet, IKO

- 1.2 * Arbeide vidare internt i kyrkja med synet på naudrettsomgrepet
  - > Kyrkjerådet, Bispemøtet, dei teologiske fakulteta

- 3.3 * Drøfte verdspørsmål med politiske leiarar, organ og organisasjonar:
  - Menneskelivet som ukrenkjande
  - Abortlova og ny medisinsk teknikk
  - Rett og plikt til rådgiving i ein abortsituasjon
  - Ansvar og rolla til barnefaren
  - Lovgivinga og den moralskapande verknaden den har
  - Partiprogramma og dei kristne grunnverdiane
- M Stortingsrepresentantar, politiske organ og organisasjonar i det enkelte bispedømet
  - > Biskop, bispedømeråd, Kyrkjerådet

*

